
Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2008

DET ÄR INNE ATT VARA UTE
- om barns utelek på förskolan

Sanna Aho & Monica Gustafsson

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art: Lärarprogrammet, inriktning mot de yngre åldrarna 210 högskolepoäng.

Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.

Titel: **Det är inne att vara ute – om barns utelek på förskolan**

Engelsk titel: **It’s fashion to be outside – childrens playing in preschool**

Nyckelord: **Förskola, utomhus, uterum, lek, genus**

Författare: **Sanna Aho och Monica Gustafsson**

Handledare: **Mary Larner**

Examinator: **Sonja Kihlström**

BAKGRUND: Vi är speciellt intresserade av utomhuspedagogik och dess möjligheter till aktiv inläring. Vår studie handlar om att se barns lek på utegården utifrån barnens perspektiv. Bakgrunden handlar om barnens motivation till rörelse utomhus. Den belyser att det finns många olika ”uterum” på förskolegården. Bakgrunden beskriver leken på förskolans gård, och hur leken förflyttas och justeras mellan uterummen. Könets betydelse för val av lekmaterial och lekplats beskrivs också, liksom hur man kan få fram barnets syn på sin egen lek.

SYFTE: Syftet är att ta del av barnens tankar om sin lek på förskolegården och hur de använder den.

METOD: Vi har, vid två olika förskolor, observerat ca 40 barns val av platser vid nio olika tillfällen och intervjuat tio pojkar och tio flickor om vad, var och med vem de leker. Vi har också frågat barnen om speciella pojklekar respektive flicklekar.

RESULTAT: Alla de tillfrågade barnen svarade att de tyckte om att gå ut. På de två förskolorna fanns det många uterum, t ex sandlådan, gungorna, den undanskymda gräsmattan. Några var mer använda än andra. Leken, och en del lekmaterial, följde med barnen genom de olika uterummen och då kunde leken också ändra karaktär och ledare. Vid den ena förskolan dominerade pojkarna men vid den andra var det flickorna som dominerade.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
2. SYFTE	4
2.1 Frågeställningar	4
2.2 Centrala begrepp	4
2.2.1 Utegård	4
2.2.2 Uterummen	4
2.2.3 Kön och genus	4
3. BAKGRUND	5
3.1 Motorisk motivation i utevistelsen	5
3.1.1 Sammanfattning	6
3.2 Gården med många uterum	6
3.2.1 Sammanfattning	7
3.3 Leken formas i förskolans utomhusmiljö	7
3.3.1 Sammanfattning	9
3.4 Lekmiljöns betydelse för de olika könen	9
3.4.1 Sammanfattning	11
3.5 Barnens syn på sin egen lek	11
3.5.1 Sammanfattning	12
4 TEORI	13
4.1 Sociokulturell teori	13
5 METOD	15
5.1 Kvalitativ metod	15
5.2 Observation	15
5.3 Intervju	15
5.4 Urval	16
5.5 Etik	16
5.6 Reliabilitet/validitet	17
5.7 Genomförande	18
5.8 Analys och bearbetning	19
6 RESULTAT	20
6.1 Gårdarna	20
6.2 Uterummen	21
6.3 Leken formas i förskolans utomhusmiljö	23
6.4 Barns syn på pedagogernas roll i uteleken	24
6.5 Lekmiljöns betydelse för de olika könen	24
7 DISKUSSION	27
7.1 Metoddiskussion	27
7.2 Resultatdiskussion	28
7.3 Didaktiska konsekvenser	30
7.4 Slutord och förslag till fortsatt forskning	33
8 TACK	33
9 REFERENSER	34
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. Inledning

Förskolans gård kan se ut på många skilda sätt. Den kan bestå av en stor trädgård med många naturliga ”rum”, som är mer eller mindre färdiga, att leka i. Den kan också bestå av en liten platt gård som kräver en hel del för att bli utmanande för barnen. Det lilla barnet kanske upplever den som oändlig medan den, för det lite större barnet, är ganska enkel. Barnen har favoritplatser där de utvecklar sin lek, men blir oftast intresserade om andra barn hittar på något spännande. I läroplanen för förskolan står det att ”Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet” (Lpfö 98 1998 s.9). Pedagogens roll blir att lyfta dessa spännande saker som barnen hittar så att de får diskutera, titta, känna och verkligen uppleva det lilla i allt det stora. Då utvecklas leken.

Vi är två studenter vid lärarutbildningen på Högskolan i Borås som är speciellt intresserade av barns lek utomhus på förskolan. Det är spännande att hjälpa barnen att utvecklas i sin lek och motorik. Vi vill också kunna locka barnen till nya platser på gården för att utveckla deras lek och gynna den motoriska utvecklingen. ”Leken är viktig för barns utveckling och lärande” (Lpfö 98 1998 s.9). Vår nyfikenhet riktar sig mot att se vad pojkar respektive flickor väljer att göra på gården och om det finns speciella genusbetingade platser som barnen använder. Som blivande pedagoger vill vi se genusedagogiken i verksamheten som ett komplement till lärandet för att på bästa sätt kunna främja barns hela utveckling, både kroppsligt och själsligt. Kunskap om genus är en förutsättning för pedagogerna, för att kunna förändra sitt förhållningssätt till kön.

Vanligtvis ser pedagoger och forskare barnen utifrån ett vuxenperspektiv. Genom vår undersökning vill vi träna oss i att inta ett barnperspektiv, för att kunna förstå barnen. Vi vill se på leken genom barnens ögon. Vi vill också vara lyhörda så att vi upptäcker och tar tillvara tillfällena till lärandet när de dyker upp.

2. Syfte

Syftet med detta arbete är att, utifrån barns perspektiv, undersöka förskolebarns lek på två utegårdar och för att upptäcka hur barnen använder gårdens olika ”uterum”.

2.1 Frågeställningar

- ⊗ Vilka uterum finns på de olika förskolegårdarna?
- ⊗ Vad gör barnen i de olika uterummen?
- ⊗ Finns det någon skillnad mellan flickors och pojkars utnyttjande av gården?

2.2 Centrala begrepp

Här förklarar vi några centrala begrepp för undersökningen.

2.2.1 Utegård

Utegården är det område närmast förskolan som omringas av ett staket. Gården eller trädgården är den plats som förskolebarn tillbringar sin mesta utomhustid på.

2.2.2 Uterummen

Uterum är de olika lekplatserna som finns på förskolans gård. Det kan vara sandlådan eller gungorna. Aktiviteten att cykla betraktas även som ett rum, i den här studien. Platser där ett eller flera barn leker vid upprepade tillfällen är ett uterum i undersökningen. Andra ställen som kan vara uterum är hinderbana, fotbollsplan, ett buskage eller bara gräset bakom kullen.

2.2.3 Kön och genus

Genus syftar på det sociala könet som pojke och flicka. Det är deras skilda beteende i en social samvaro, som inte ska sammankopplas med det biologiska könet. Människan är född till ett kön och genus fostras hon till (Svaleryd 2006 s.30).

3. Bakgrund

Vi beskriver en del av den aktuella forskning som finns om barnens utevistelse på förskolegården och inom förskolans utomhuspedagogik. Bakgrunden beskriver de olika infallsvinklar och perspektiv vi använt oss av under arbetet. Vi berör:

- Motorisk motivation i utevistelsen
- Gården med många uterum
- Leken formas i förskolans utomhusmiljö
- Lekmiljöns betydelse för de olika könen
- Barnens syn på sin egen lek

3.1 Motorisk motivation i utevistelsen

Utevistelsen bör vara så rolig att glädjen i att röra sig gynnar motoriken. Lpfö 98 (1998 s.8, 13) poängterar att framstegen som barnen gör måste uppmärksammas så att barnen känner glädje över utvecklingen och över sig själva. De måste få tillfälle att utveckla sin motorik, sin förmåga att koordinera samt hjälp till en bättre kroppsuppfattning. Närvarande pedagoger som berömmar och uppmuntrar barnen ger dem motivation till ytterligare rörelse. Nordlund, Rolander & Larsson (2004 s.24) menar att den inre motivationen hos barnet, till att träna sin motoriska förmåga, bygger på framsteg och framgång. Friska barn har hög fysisk aktivitet och tränar sin motoriska automatiseringsförmåga spontant i utelek, menar Nordlund, Rolander & Larsson.

Ericsson (2005 s.11-19) menar att vi rör oss praktiskt taget mer eller mindre från det att vi stiger upp från sängen tills vi somnar igen. Att utveckla sin motorik är en livslång process, menar hon. Ericssons studie, Bunkefloprojektets, syfte var att se om utökad fysisk aktivitet för barn gav högre koncentrationsförmåga än om de endast rörde sig normalt (s.83). Hon anser att projektet visar att barn med bra uppfattning om sin egen kropp och dess möjligheter, har bättre självkänsla, än barn med dålig kroppsuppfattning. Motorisk motivation och fysisk självkänsla hos det enskilda barnet skapar status bland de andra barnen eller vice versa. Enligt Ericsson kan dessa barn utforska sin omgivning och klara praktiska uppgifter i vardagen mer lyckosamt.

Dr Filer (2008 s.17) har inriktat sin forskning på barn i de tidigare åldrarna. Hon menar att nästan all inläring som sker stillasittande kan göras gående, hoppande, liggande, krypande eller springande. Det är viktigt att få in aktiv inläring och rörliga aktiviteter, poängterar hon. Filer hänvisar till andra forskare, som hon menar visar den positiva effekten på barnens hälsa, som utevistelsen tillför (s.15). Utevistelsen stimulerar barnens motorik och påverkar deras humör positivt. Deras mentala och fysiska hälsa gynnas också av utevistelsen. Därför blir utevistelsen på förskolan ett viktigt inslag i barnens lärande.

Två andra forskare i pedagogik med inriktning på didaktik, Dahlgren och Szczepanski, (2004 s.9) menar att om man använder förskolegården så skapar det en variation på sysselsättning och ger möjlighet till mer ”rörelseintensiva inlärningsmiljöer”. Det kan då utnyttjas för att stärka lärandet i olika situationer och sammanhang. Barnen får röra sig under inläring i stället för att bara sitta still vilket befäster lärandet, menar Dahlgren och Szczepanski. Langlo Jagtöien, Hansson & Annerstedt (2002 s.134) menar att det är den psykologiska lärandemiljön som påverkar barnet till fortsatt motivation för aktivitet. Det sociala samspelet är avgörande för att uppfatta sitt eget bemästrande och sin egen självbild. Författarna, som är lektorer i kroppsuppfattning/motorik, anser att när barnet känner att de övervinner något och upplever spänning, så är glädjen det viktiga emotionella uttrycket.

Öhman & Sundberg (2004 s.181-184) skriver om vikten att få röra på sig utan krav på prestation. Barnen måste inte springa fortast eller klättra högst utan bör kunna klara uppgiften på ett bra sätt ändå. Det gäller, som pedagog, att tänka till om uppgiften, så att även de långsamma, lite klumpiga barnen lyckas och lär sig tycka om sin kropp. Detta, att tycka om sin kropp, menar författarna, kan följa barnen genom hela livet och stärka deras självkänsla. Det är angeläget att ha en noga genomtänkt utevistelse för att varje barn ska känna meningsfullhet i att gå ut på gården, skogen eller vart man nu går, menar författarna.

3.1.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill vi lyfta att förskolebarnens behov av fysisk uteaktivitet gynnar deras utveckling, menar forskarna. Den spontana uteleken stimulerar barnens motorik och motivation till rörelse. Det blir en lustfylld känsla hos den enskilde individen, som i sin tur stärker självkänslan. Utevistelsen skapar en fortsatt motivation för att utveckla aktiviteter. Aktiviteterna finns i de olika uterummen i vår studie.

3.2 Gården med många uterum

Barn som får möjlighet och uppmuntran till att leka ensamma och tillsammans med kompisar utvecklar sitt lärande. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98 s.10) står det att "Barn söker och erövrar kunskap, genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande". Genom att uppmärksamma de olika uterummen på förskolan, kan barnen hitta sitt rum/favoritställe för att ibland få vara ifred och ibland få leka med kompisar. Ett val som kan ligga hos det enskilda barnet.

En förskolegård ska stimulera barns alla sinnen. Den ska locka fram naturliga rörelsebehov och uppmuntra till lek, skriver Claesdotter (2005 s.46). Hon har varit med och formgivit en ny gård till förskolan Morkullan i Hjärnarp. Claesdotter har, genom observation, kommit fram till att en gård, som har många små rum, där barnen kan gömma sig, krypa in i och leka lite i fred, är en hälsofrämjande gård. En gård som stimulerar barnens naturliga rörelsebehov och alla deras sinnen är en hälsofrämjande gård, menar pedagogerna på förskolan Morkullan. I den fria leken, i uterummet, kommer allt det in som är hälsofrämjande. Det är framförallt viktigt att studera sin gård och lägga ner arbete på miljön, menar Claesdotter.

Miljön kan antingen ge barnen stimulans eller begränsa dem, men det påverkar också det sociala livet i rummet, skriver Davidsson (2008 s.39). Vidare menar Davidsson att utformningen och materialet i rummet ligger till grund för var barnen väljer att vara. I sin studie kom hon fram till att barnen favoriserar de platser som ger möjlighet till fysisk stimuli, fantasi och skapar gemensamma lekar, som det görs i borgen, gungorna och klätterställningen i Davidssons studie. Davidsson (s.60) hävdar att dessa platser har en stor social laddning och ger barnen eget inflytande och makt, mer än i den iordningställda innemiljön. Hon skriver att när barnen skulle berätta om de olika "rummen", så valde barnen att berätta just om de rum som har effekten att locka till fantasifulla lekar som tål att omformas och kanske är hemlig för kamrater och pedagoger.

Vi vill lyfta följande två projekt som handlar om att utveckla uterummen. Petra Kern & Linn Wakeford (2007 s.12-18) har skrivit en artikel om ett projekt de genomfört i USA. Målet med projektet var att uteverksamheten skulle vara både säker och engagerande. Bakgrunden var att på förskolan fanns ca 80 barn och ca 25 av dem var i behov av särskilt stöd. Pedagogerna upplevde att utevistelsen inte var säker för barnen och de upplevde heller inte att de kunde engagera barnen då de hela tiden var tvungna att ha uppsikt över barnen. Projektet handlade om att dela upp gården i olika områden, där varje område hade en speciell pedagog och ett speciellt kort. På det kortet stod det på ena sidan vilka risker som

pedagogen borde ta hänsyn till på den aktuella platsen. På den andra sidan fanns tips och idéer för olika aktiviteter inom området. Om det av någon anledning inte fanns någon pedagog i ett speciellt område, stängde man området. Det fanns också några pedagoger som cirkulerade och täckte upp där det behövdes. I enkäten som avslutade projektet fick man fram att föräldrarna upplevde pedagogerna mer engagerade. Föräldrarna upplevde också att barnen fick mer tillsyn. Pedagogerna upplevde att de kunde koncentrera sig på sitt område och då blev de mer koncentrerade på barnen i området. Projektet resulterade i att man beslutade att fortsätta med detta arbetssätt.

Olsson (2002 s.8) som har besökt Combes school i England, berättar att uterummet på den skolgården är utformat för att stimulera alla sinnen. Denna skola är unik på grund av att på ett tidigt stadium ha flyttat ut så mycket som möjligt av undervisningen. Susan Humphries som är rektor för skolan driver också projektet. Hon har varit med och skapat Coombespedagogiken, som har sin kärna i uterummet. Gården, som finns för barnen, har många olika rum, barnen har potential att finna sina favoritställen och skapa en relation till dem. Barnen kommer närmare in i ruget genom att öppna alla sina sinnen och har lättare för att fokusera på vad naturen och pedagogerna har att ge barnen. Utegården är indelad i många små rum. Utsiktsplatsen, labyrinten, blomsterängen, berättarcirklar, träningsredskap och bollplanen är bara några av de små rum som har skapats. Barnen får möta platserna året om så att de lär sig tolka och förstå sin omvärld på ett naturligt sätt, menar Olsson. Pedagogiken står för att platsen och befästandet av ny kunskap är viktigt för barnet. Platsen väcker minnet och stimulerar sinnen. Här är det viktigt att varje elev ska känna att det har hänt något och att de har hittat sin plats i uterummet under skoldagen, berättar Olsson.

3.2.1 Sammanfattning

I kapitlet om gårdens många uterum har vi tagit upp möjligheten för barnen att utveckla sin kunskap genom att kunna krypa in i olika uterum, antingen ensamma eller tillsammans med kompisar. Claesdotter skriver att gårdens många rum ska stimulera sinnen och locka fram det naturliga rörelsebehovet som barnen har. Davidsson bekräftar att barnen väljer de rum som lockar till rörelse, fantasi och gemensam lek. Vi berättar om två projekt där det ena, som bedrivits på en förskola, handlar om att dela gården i olika rum med en pedagog i varje rum för att på ett bättre sätt engagera barnen och övervaka dem. Det andra projektet handlar om att gården och dess många rum på en skola väcker minnet och stimulerar sinnen. Här hittar barnen sitt favoritställe och skapar en relation till dem.

3.3 Leken formas i förskolans utomhusmiljö

I Lpfö 98 (1998 s.9) står det att barnen i förskolan skall ha tillgång till en miljö som utmanar dem samtidigt som den aktiverar och manar till lek. Vidare poängteras att den pedagogiska verksamheten ska locka fram nyfikenheten och upptäckarlusten hos barnen så att de kan utveckla sin lek och sina aktiviteter (s.12). Lpfö 98 skriver också att barnen ska ha tillgång till engagerade vuxna i sin lek och i sitt samspel.

”Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall prägla verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem.” (Lpfö 98, 1998 s.9)

Med det menar man att barnens användning av lek utvecklar det enskilda barnet. Glädjen i lärandet stimulerar olika förmågor bl a den samarbetsförmåga som barnen tränar i sin lek.

Lillemyr (2002 s.44) menar att leken är en mångfascetterande sysselsättning som är viktig för alla barn. Leken blir för barnen en frizon, en "som om" värld. Barn lär sig genom att experimentera och ta reda på saker. De lär sig också genom upplevelser som i sin tur skapar aktivitet. I förskoleåldern är leken betydelsefull och här menar författaren att leken också blir en metod för lärande. Lundegård, Wickman och Wohlin (2004 s.5-8) menar att, det gynnar barnen, att pedagogerna har en väl genomtänkt utomhusdidaktik, en tanke med det de gör med barnen, så att de får ut mesta möjliga lärdom av situationen. Didaktik är frågan om VAD pedagogen ska göra med just den barngrupp som står i fokus, menar författarna. Sedan måste hon också fråga sig HUR eller på vilket sätt hon ska göra det på. Den tredje frågan att ställa sig är VARFÖR man ska göra det. Planeringen av didaktiken går ut på att se efter vilka behov den aktuella barngruppen har, menar författarna.

Mårtensson, miljöpsykolog och forskare, märkte i sin studie "Landskapet i leken" (2004) att barn blir mer aktiva utomhus och att det förbättrar både motoriken och fantasin. Hon observerade och intervjuade ett tjugotal förskolebarn vid två olika förskolor. Syftet var att få kunskap om den fysiska miljöns betydelse för barns utomhuslek inom förskolegården. Hon såg då att ju yngre barnen är desto viktigare är det att få göra saker med sina händer, det ger trygghet, menar hon. Lärandet underlättas av att barnen får vara konkreta dvs. att händerna används samtidigt som man lär in och diskuterar saker utomhus, menar hon. Bakgrunden till hennes studie är att barnens utomhustid blir mindre och mindre i barnens vardag. Det finns så många inomhusaktiviteter ex dataspel och tv som konkurrerar med utomhustiden, menar hon. På de olika förskolegårdarna hon har observerat ser hon hur barnen på den ena gården lätt kan ta med sig leken in i nästa rum för att ändra och utveckla den. På den andra förskolegården kunde leken inte förflytta sig lika lätt pga. att den inte innehöll alla små rum som behövdes. Vidare såg hon att barnens samspel utomhus inte är så konfliktfyllt som inomhus. Våra sinnen öppnas i naturen, påstår hon. Det är lustfyllt att vara utomhus och att vara arg och full av lust är svårt att kombinera. Hon menar också att barnens lek kommer närmare verkligheten utomhus. Även Filer (2008) skriver att hennes studie Healthy, active and outside, som vände sig till både barn, föräldrar och pedagoger, visar att aggressivitet och negativ stress minskade när barnen lekte utomhus. Slutsatsen är att barnen i utomhusstudien visade sig lugnare och hade bättre motorik än kontrollgruppen som befann sig mer inomhus. Filer pekar på undersökningar som visar att barn upplever lärandet utomhus intressantare, mer avslappnat och lättare att förstå. Barnen upplever också läraren mer avslappnad och vänligare utomhus, menar Filer.

Pedagoger kan gå in i barnens lek, på deras villkor, utan att man övertar leken, menar Balke & Bae (1984 s.99-108), forskare på uppdrag av norska förbrukar- och administrationsdepartementet på förskolors koppling mellan teori och praktik. Pedagogens attityd till barnens lek är betydelsefull. I lekens tidiga fas när barnen väljer aktivitet kan de behöva stöd av pedagogen. Balke & Bae menar att pedagogerna ska lägga krutet på att organisera en lekmiljö, där barnen kan arbeta enskilt eller i grupp. Pedagogerna kan ha ögonen på verksamheten utan att själva delta i den, de är då ett stöd till barnen. Författarna fortsätter med att hävda att utevistelsen är en kreativ och stimulerande miljö när det gäller utveckling och inläring. Den bör planeras lika bra som innemiljön. Man bör fundera över om materialet och gårdens uppbyggnad är ändamålsenligt utplacerat så att barnens fysiska aktivitet blir tillfredställt och att de lär sig att uppskatta att vistas utomhus (Balke & Bae)

Knutsdotter Olofsson (1996 s.21) är professor och fick vara med om ett lekprojekt som varade i två år. Utvärderingen, som bestod i att en utomstående forskare intervjuade pedagogerna, visar att genom den fria lekens pedagogik befäster barnen kunskapen när de leker och att gruppen blir trevligare genom att barnen blir mer kreativa och att de har färre konflikter. Barnen får framförallt social kompetens på förskolan genom att umgås med

andra. Det bästa, menar Knutsdotter Olofsson, är att projektet ”den fria lekens pedagogik” skapade pedagoger som gick in för att delta i barnens lek. Det spelade ingen roll om de var ute eller inne, pedagogerna befann sig ändå mitt bland barnen, förväntansfulla inför att få delta i samspelet. Filer (2008 s.17) påpekar att det är genom lek som barnen utvecklar sin motorik och sitt sociala samspel. De gör upptäckter och skapar hypoteser om nyfunnen kunskap när de leker, menar hon. Den norska förskolläraren och forskaren Åm (1993 s.135) menar att man i leken möts på lika villkor dvs. att man som vuxen måste ge sig hän och lämna sin auktoritet när man går in i leken. Hon menar vidare att barnen också möts på lika villkor i leken.

Vedeler (1999 s), professor och forskare på lek, språk och kognitiva sammanhang hos barnen vid universitetet i Oslo, menar att undersökningar tyder på att man ska vara försiktig med för mycket vuxenstyrd lek. Hon menar att det finns en självklarhet i att det som barnen hittar på tilltalar dem mest. Leken hänger oftast ihop med utvecklingen av moralregler som finns i barnens tillvaro. Barnen själva lyfter lekens regler och tabuområden för att skapa spänning i leken.

Ivarsson (2003 s.84-87) forskare vid Göteborgs universitet, skriver om barnens samvaro på förskolan i sin avhandling. Genom observationer och intervjuer på en förskola såg hon att det är själva leken som barnen håller igång, och som förflyttas med barnen till de olika ”rummen” som sandlådan, gungorna och cyklingen. Avbrott och förflyttning kan ge leken en chans att ändra inriktning och ge andra barn tillträde att få komma in i leken. I den fria leken dominerar barnens kamratkultur på förskolan. De olika ”rummen” har en varierad innebörd och funktion för det enskilda barnet. Att gunga kräver att du kan gunga, samt har förmåga att samarbeta.

3.3.1 Sammanfattning

Här har vi berört att barnen skall ha tillgång till en utmanande miljö för att få utlopp för sin leklust. Lillemyr skriver att leken utvecklar barnens föreställningsvärld och Balke & Bae menar att barnen kan behöva stöd av en pedagog i lekens början men att pedagogen sedan kan dra sig undan för att endast ha ögonen på verksamheten. De poängterar också att utemiljön bör planeras lika bra som innemiljön för att tillfredsställa barnens behov. Knutsdotter Olofsson menar att barn som leker mycket med närvarande pedagoger blir mer kreativa och de har också färre konflikter. Vedeler påpekar å sin sida att pedagogerna inte skall styra barnens lek för det som barnen hittar på själva är det som tilltalar dem mest. Ivarsson pratar om att leken följer med barnen genom de olika uterummen. Hon menar att i dessa avbrott och i denna förflyttning kan leken ändra inriktning och andra barn får en chans att komma med. Mårtensson såg i sin studie att barn är mer aktiva utomhus. Hon menar också att framförallt de yngre barnen behöver göra något med sina händer för att lättare befästa lärandet.

3.4 Lekmiljöns betydelse för de olika könen

Lpfö 98 (1998) skriver att de som arbetar inom förskolan skall levandegöra värdegrunden för förskolan, bl.a. skall könen jämställas (s.7). Barnen skall ha samma rätt att göra olika saker oavsett om de är pojkar eller flickor. Traditionella könsroller och mönster skall motverkas så att barnen kan utveckla det de är intresserade av utan att behöva tänka på om det passar sig eller inte (s.8). De måste ha samma möjlighet att pröva sig fram (s.9).

”Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.”
(Lpfö 98 s.12)

Svaleryd (2006 s.29) skriver om skillnaden mellan kön och genus. Hon menar att kön tenderar att fokusera på enbart biologisk tillhörighet medan genus är ett vidare begrepp som även innefattar socialt och kulturellt kön. Hon menar att genus är hur den sociala miljön och arvet har utformat oss. Genus blir då inte så fast i traditionella könsmonster som det här gör pojkar eller det här gör flickor, utan det öppnar för minoriteter som t ex att pojkar leker med dockor eller att flickor leker med bilar.

Johansson (2008 s.193) har forskat om etik och genus på en syskongrupp med 20 barn. Johansson fann i sin undersökning att det inte fanns några tydliga mönster på ensidig hegemoniordning i syskongruppen. Hon såg barnen bryta genusmönster, men hon upptäckte att pojkarna gärna använde sig av ett kroppsligt uttryck för att visa makt. När kroppen inte var lämplig som redskap menar Svaleryd (2006 s.66) att hon har en uppfattning om att pojkarnas maktkamp hörs tydligt genom att de ex. säger jag är starkare än du. Svaleryd fann att flickornas maktkamp var att utesluta någon ur leken t ex. du är dum och då får du inte vara med. Johansson menar att det gäller att analysera vilka genusordningar som utvecklas i den egna barngruppen. Det blir ett viktigt redskap för pedagoger. Man måste vara lyhörd och öppen för att vilja se genus.

I sina studier upptäckte Olofsson (2007 s.73) att det finns ”könsmärkta rum” inne på förskolan. Hon såg att pojkar håller sig främst till byggrummet och kuddrummet medan flickor främst befinner sig i dockrummet och matrummet. Davidsson (2008 s.59) hävdar liknande slutsatser och menar att det som lockade pojkarna till dessa platser gav utlopp till två utmaningar, den fysiska och att kunna förhandla om lekens innehåll. Att flickor och pojkar väljer olika rum, menar Davidsson, beror både på hur gamla barnen är och vilket kön de tillhör. Olofsson menar att man kan nå stora framsteg i genusarbetet genom att medvetet ändra om bland lekmaterialen i de olika rummen. Hon anser att hennes studier i genusmedvetenhet visar att flickor har lättare att gå in i traditionella manliga domäner än vad pojkarna har för att gå in i kvinnliga. Wahlström (2006 s.101) menar att pojkar inte förstår att könsmonster kan ske på andras bekostnad. Att pedagoger ofta förväntar sig att pojkar har behov av att göras till huvudpersoner, få stort utrymme i tid, rum och ljud för att de är pojkar. Ansvar för genuspedagogik ligger hos pedagogerna inte hos barnen, menar Wahlström.

För att förstå lekmiljöns betydelse behöver man få en inblick i rummets och lekmaterialens betydelse för de olika könen. SOU (2006:75 s.106) rapport belyser att flera förskolor har skapat ”rum i rummen” genom att man medvetet blandat könskodade material med varandra i olika rum för att locka både flickor och pojkar. Rapporten visar att förskolans barn leker mer varierat med materialen och flickor och pojkars lekmönster är mer könsöverskridande än tidigare.

SOU (2006:75 s.111) rapporter baserad på studien ”Våga bryta mönstret” som genomfördes på tjugo förskolor och skolor i Västra Götalands län (år 2001-2003) visar att förskolor, genom observation, har upptäckt att äldre pojkar har företräde till de mest populära materialen och leksakerna, än yngre pojkar och flickor. Förskolorna har som gemensamt mål att alla barn ska ha samma tillgång till materialen. För att bryta de mönster som upptäckts, har förskolorna hittat ett mer rättvist system, ”valkort”. Då får även de blyga och mer långsamma barnen möjlighet att få välja först, vad de vill leka med. Rapporten visar att i utomhusleken är det de pojkkodade leksakerna som bedöms ha högst status på förskolorna. Något som Ivarsson (2003s.88) upptäckte i sin studie var att det redan tidigt på morgonen, när barnen var inne gjordes upp om vem som ska ha ledarpositionen om cyklarna på uteleken. Barnen samtalar kring vem som skall cykla före de andra och vilka som skulle

vara med. Att ha positionen att "ha föremålet först" blev barnets betydelse för kontroll över materialet och inflytande i den vardagliga situationen, menar Ivarsson. Men positionen "vuxen" innebär att man har möjlighet att komma in och styra den sociala positionen om föremålet.

Öhman & Sundberg (2004 s.171) menar att fysiska aktiviteter som barnen deltar i ofta är kopplade till en idrottsrörelse eller till en idrottshall. Dessa verksamheter består oftast av ett fastlagt norm- och regelsystem. Författarna poängterar att när man går ut i naturen så finns det ingen fastlagd norm och att mötet mellan kroppen och jaget är fria från yttre krav på sådant som är pojkaktigt och flickaktigt.

Langlo Jagtöien, Hansson & Annerstedt (2002 s.137-139) menar att det inte finns könsspecifika skillnader vad gäller tidpunkter för att klara av grovmotoriska färdigheter som att sitta, krypa, gå, hoppa, springa och klättra för barnen mellan 0-6år. I mognaden att kunna koordinera finmotoriken menar de att flickor är lite tidigare än pojkar medan pojkar nästan alltid är mer fysiskt aktiva. Andra skillnader visar att pojkar från 2-3 års ålder har mer aggressivt beteende än flickor som ger sig uttryck i mer fysiskt vildare lekar, menar författarna. Att leken får en annan utformning på grund av den fysiska aktivitetsnivån. Tempot kan vara högt men konsten att bevara lekens tid är något annat. Åm (1993 s.179) har genom lekobservationer kommit fram till att leken varar längre och blir mer varierad och nyanserad när pojkar och flickor leker tillsammans än när enbart det ena könet finns representerat i leken.

3.4.1 Sammanfattning

Flera olika studier visar att pojkarna har tagit en större plats än flickorna genom att de hörs mer och att pedagogerna har givit dem mer utrymme i tid och rum. Forskare har upptäckt att det finns "könsmärkta" rum som gärna domineras av något kön. Vidare har de upptäckt att lekmaterial kan bli könsmärkta. Genom att tänka på hur materialet placeras lockas barnen till materialet utan att känna att det är flickaktigt för att det bara leker flickor i det rummet. Det är de äldsta pojkarna som oftast har makten över ett material som cyklarna eller bollen i uteleken menar forskarna. Pedagogerna får inte glömma att förskolans tradition är att ha en könsblandad barngrupp för att uppleva mångfalden. Varje individ har egenskaper som gynnar gruppen.

3.5 Barnens syn på sin egen lek

I Lpfö 98 (1998 s.10) poängteras att verksamheten i förskolan skall bygga på barnens sätt att lära in. Barnen behöver få leka in kunskapen och därigenom träna sig på att samspela med andra. De behöver också få utforska omvärlden samtidigt som de ibland bara behöver titta, prata och tänka genom de olika händelserna (Lpfö 98 s.10).

Qvarsell (2003 s.102-106) professor i pedagogik tar upp barnperspektivet ur olika synvinklar. Hon menar att när man tar ett visst perspektiv så utökas möjligheten att förstå det (i vårt fall barnens syn på sin lek) som man studerar. Hon menar att det även kan ge en djupare insikt på grund av perspektivet. När man intar ett barns perspektiv är det viktigt att hålla isär barnets rätt och barnets behov menar hon. Qvarsell hävdar att barnen har en uppfattning om den verksamhet de befinner sig i. Genom att ta barns perspektiv hoppas vi att få ta del av barnens uppfattning om sin utelek. De kan endast se vad som sker och tycka/tänka om det konkreta. Vuxna har däremot en uppfattning om hur det borde vara och kan tänka mer abstrakt, anser Qvarsell.

Johansson (2003 s.42-45), menar att ”Med barnets perspektiv avses det som visar sig för barnet”. Hon anser att vuxna inte fullt ut kan ta ett barns perspektiv för då skulle de behöva ta barnets plats och se på omvärlden inifrån barnet. Hon skriver vidare att det krävs närvaro, både fysisk och psykisk, för att förstå och få barnets syn på omvärlden. Man behöver vara på plats ordentligt för att kunna lära känna barnen och förstå vad de menar, med ord, gester och andra uttryck. Det är också av intresse att inte forskaren kommer in och stör, utan smälter in i miljön, menar hon. Johansson har forskat en hel del med utgångspunkt från barnens perspektiv, och hon hävdar att helheten är viktig för att komma barnets perspektiv så nära som möjligt. Om man som forskare använder sig av att ta ett barnperspektiv, menar Davidsson (2008 s.38), måste man vara medveten om att man inte fullständigt kan förstå barnens perspektiv eftersom det är forskarens tolkning av barnens berättelser.

Qvarsell (2001 s.91) menar att det är ett både ”nödvändigt och problematiskt” redskap för pedagogisk forskning att ta ett barnperspektiv. Hon menar att det är nödvändigt att ha ett barnperspektiv när det gäller att lyfta fram barns villkor. Problematiken kommer in i och med att ordet barnperspektiv kan vinklas, så att det betyder olika saker beroende på vem som säger sig inta ett barnperspektiv. När man använder barnperspektiv innebär det inte att barnen får bestämma sina villkor, utan att de får visa hur de tänker, ser, handlar och vad de ser. Barnens åsikter kan sedan ligga till grund för en förändring i verksamheten, men det finns även andra aspekter att väva in, som t ex barnets behov av mat och sömn (s.98)

Utifrån sina intervjuer och observationer märkte Lillemyr (2002 s.49), mångårig forskare vid förskollärautbildningen i Trondheim, att barnen betonar att leken känns mest lustfylld när den är fri, när de själva bestämmer innehållet och sammanhanget i leken. Lillemyr berättar om några allmänna karaktärsdrag hos leken som fenomen. Leken är begynnelsepunkt för både teori och praktik. Via lek lär barnet känna sig själv.

”Men framför allt ska man inte glömma barnens perspektiv: leken är rolig”
(Lillemyr 2002 s.50)

Ivarsson (2003 s.128) skriver i sin doktorsavhandling att barn har många sätt att få igenom sin vilja, när hon tittade på barns gemenskap på förskolan. Hon påstår att de använder sig av hot, erbjudanden eller löften. Barnen kan då antingen hota med sin storasyster eller föräldrar eller erbjuda barnen att få komma på kalas för att få vara med. Ivarsson var en deltagande observatör som hela tiden var på spaning efter ett barnperspektiv. Man måste förstå barnens perspektiv och försöka tänka på deras sätt om man ska kunna delta i leken på barnens villkor, menar Ivarsson.

3.5.1 Sammanfattning

För att förstå vad barnen anser om sin lek på förskolan, behöver de vuxna ta ett barnperspektiv och vara närvarande både fysiskt och psykiskt. Genom barnperspektivet får den vuxne barnens syn på sin lek. För att kunna försöka tänka hur barnen ser på leken bör de vuxna delta men inte störa lustfylldheten av att leken är fri. Barnen känner oftast glädje över sin fria lek. Genom samspel med andra barn lär barnet känna sig själv.

4 Teori

Det finns en hel del teorier om hur barn lär och hur de utvecklas som individer. En av de stora psykologerna inom detta område var den ryske psykologen Lev S Vygotskij (1896-1934). Vi kommer här att beskriva hur han såg på barnens lärande och utveckling. Vårt syfte är att få barnen att berätta för oss om sin lek, sitt samspel med kompisarna och miljön i de olika uterummen. Med det syftet är Vygotskijs sociokulturella teori relevant.

4.1 Sociokulturell teori

Vygotskij (1930/1995 s.17-26) såg den kognitiva utvecklingen som ett resultat av individens delaktighet i och samarbete med andra kring målrelaterade aktiviteter. Han menade, att barn är intresserade och nyfikna individer, samt att de har ett utforskande som är inriktat på att utveckla och lära sig nya metoder. Hans utvecklingsteori handlade om utveckling och undervisning, där han menade att barnens kompetens bör förstås ur två synvinklar, dels utifrån de kognitiva processer som barnet redan äger men även utifrån den aktuella utvecklingsnivån där man kan ana en vidare utveckling, den potentiella utvecklingsnivån. Den vuxnes uppgift ansåg han var att försöka se vart barnet är på väg och vart intresset är riktat mot. Detta benämner Vygotskij som den ”proximala utvecklingszonen” (= närmaste) och ansåg att det var viktigt för pedagoger att verka inom denna utvecklingszon, genom att stimulera barnen till att samarbeta med andra, dels för att de skall bli medvetna om sin egen kropp men även för att deras könsidentitet skall grundläggas. För att möjliggöra framgångsrik undervisning bör barnet då ingå i undervisningssituationer där samspel med mer kompetenta vuxna och kamrater kan äga rum. Vygotskij menade att det barnet gör med hjälp idag, kan det göra ensamt imorgon.

Fantasins skapande aktivitet är direkt beroende av mångfalden i barnens tidigare erfarenheter, eftersom dessa erfarenheter utgör det material som fantasikonstruktionerna byggs av. Vygotskij (1930/1995 s.13-16) menade att ju rikare ett barns erfarenheter är, desto mer kunskaper förfogar barnens fantasi över. Barnen har färre fantasier än vuxna, eftersom deras erfarenheter är mindre rika. Den kreativa förmågan kallar han för fantasi och det finns ingen motsättning mellan fantasi och verklighet. Det är människans kreativa aktivitet som gör henne till en framtidsinriktad individ, som skapar sin framtid och samtidigt förändrar sin nutid. Fantasins är grunden för varje kreativ aktivitet inom kulturens alla områden och möjliggör det konstnärliga, vetenskapliga och tekniska skapandet. Fantasi är inget primitivt utan en medvetandeform – kombinationsförmåga – som hör ihop med verkligheten på olika sätt. Ju rikare ett barns verklighet är, desto större möjlighet till fantasi och tvärtom menade författaren. Han menade också att genom fantasin tolkas erfarenheter och känslor, att vara medveten förenar känsla med betydelse eller mening vilket innebär att tanke och känsla kan förenas.

Vygotskij (1930/1995 s.31-37) skrev att början i barnens skapande finns redan i leken. Han påvisade också att barnen tolkar sina upplevelser i leken och ger dem sedan liv, dramatiserar, förvandlar och överdriver genom att framhålla det som barnet självt anser är det typiska i leken. Ett barn berättar ofta en historia i sin lek och, som författaren tydliggör, så har lek och berättelse en nära relation till varandra. Vygotskij skrev tidigt om barnets fantasi, bildskapande, behov att ta del av vuxnas erfarenheter och om vikten av att ta vara på barnets intressen och erbjuda dem meningsfulla och kommunikationsskapande aktiviteter. Fantasins är den kreativa aktivitet som utvecklas ur hjärnans funktion. Fantasins är något som han värdesatte högt, och påvisade att den var grunden för varje kreativ aktivitet inom alla kulturella områden och möjliggör allt skapande. Kreativitet kallade Vygotskij en mänsklig aktivitet som skapade någonting nytt, oavsett om det skapande är ett ting i den yttre världen,

en konstruktion av intellektet, känsla eller en konstruktion som bara existerar och ger sig till känna i en människas inre.

Vygotskij (1933/1981 s.116) menade att människor vars tankar löper i samma banor och om deras medvetande är riktat mot samma sak så förstår de varandra med minimalt med ord. Exempelvis kan ett älskande par förstå varandra med enbart blickar, barn kan också i leken förstå varandra utan att prata.

5 Metod

Syftet i den här studien, att undersöka förskolebarns lek och se hur barnen använder gårdens olika uterum, lämpar sig för en kvalitativ studie. Focus har varit att ta barnens perspektiv i den här studien för att förstå barnens lek och då är intervju en lämplig metod. Barnen kan då förklara för oss, så att vi förstår deras tankar om sin lek. Studien innehåller visserligen en liten kvantitativ del där observationer har gjorts, av hur många pojkar resp. flickor som befinner sig i de olika uterummen, men studien som helhet är ändå en kvalitativ studie.

5.1 Kvalitativ metod

Enligt Backman (2007 s.31) känner man igen en kvalitativ studie på att man är verbal i sin presentation och inte använder sig av siffror. Løkken & Søbstad (1995 s.29) menar att om forskaren vill se hela personens situation och för att få en större helhet undersöker hon olika samband i personens liv. Inom kvalitativ forskning vill forskaren förstå och inte förklara menar de. Løkken & Søbstad (s.44) och Kihlström (2007 s.48) menar att man i en kvalitativ studie är mer intresserad av samspel och relationer mellan människor än i en kvantitativ studie. Den kvalitativa studien är bäst vid reflektion och djupare förståelse. Genom våra observationer om var på gården barnen befinner sig och intervjuerna som vi genomfört har vi fått en ökad förståelse för barnens lek. Vi har gjort en kvalitativ studie.

5.2 Observation

En av frågeställningarna som hör till vårt syfte att undersöka barns lek på utegården var att se vilka rum det finns på utegården. Det bästa sättet att se det, var att observera var barnen befann sig vid ett flertal tillfällen för att sedan jämföra det och se vilka platser/rum som barnen använde på förskolegården.

Løkken & Søbstad (1995 s.36) menar att observation hjälper den vuxne att se och höra barnen i den pedagogiska verksamheten. Eftersom intresset var riktat mot att få veta var flickor respektive pojkar var på gården gjordes en karta över gården där vi ritade in vad som fanns på gården, så som t.ex. gungor och sandlåda. Løkken & Søbstad beskriver tidsstudier som en metod som passade oss. Den hjälpte oss att se beteenden vid olika tidpunkter. Vid tidsstudier gör man tidigt ett urval på vad man ska observera och tidsintervallerna ska vara fasta. Vi använde oss av aktivitetsschema som visade var barnen var. Kihlström (2007 s.36) skriver att i en observationsstudie är det betydelsefullt att den är systematisk och inte slumpmässig. Det bestämdes innan observationen hur många gånger och med vilket tidsintervall observationerna skulle ske. Vi bestämde oss för att observera vid tre olika veckodagar och tre olika tillfällen med tjugo minuters intervaller, alltså totalt nio observationstillfällen per förskola. Løkken & Søbstad (s.44) skriver att i en observation vill man se en helhet, man kan se olika delar, detaljer och sätta ihop som en fullständighet. Forskaren vill ha ett så holistiskt perspektiv på sin studie som möjligt, därför kompletterade vi våra observationer med att intervjua barnen.

5.3 Intervju

Vi ville, helt enligt vårt syfte, få höra barnens syn på sin egen utelek. Därför kompletterades observationerna med att intervjua barnen. Intervjuerna är kvalitativa intervjuer.

När frågorna kommer i en viss ordning menar Løkken & Søbstad (1995 s.97) att det är en strukturerad intervju. Forskaren har då också formulerat frågorna i förväg. Frågorna var gjorda i förväg och det fanns också följdfrågor till de flesta frågorna (bilaga nr 1). När man

intervjuar barn är det ännu viktigare att vara väl förberedd och ha relevanta frågor än vid intervjuer av vuxna. Fördelen med denna metod är att det är lättare att fånga kärnan i det man vill undersöka menar Løkken & Søbstad. Eftersom syftet var att höra barnens syn på sin utelek valdes intervju.

Intervjun är användbar i kombination med andra metoder; den kan styrka resultatet. Det är det här som får oss att komplettera observationerna med intervjuer. Trovärdigheten i undersökningen ökar. Intervjuaren måste lära sig att lyssna på respondenten och kunna ta dennes perspektiv i frågan. Kihlström (2007 s.52) menar att om man ska få ut något av att intervjua en respondent är det viktigt för personen att frågeställaren är riktigt intresserad av svaren han får. I bearbetningen och sammanställningen av kvalitativa intervjuer är det en bra hållpunkt att kunna beskriva respondentens svar med egna ord och kanske styrka det med citat ur texten. Det viktigaste är att läsaren av texten/resultatet kan förstå vad forskaren kommit fram till.

Doverborg & Pramling Samuelsson (2000 s.25-35) skriver att om man som forskare är intresserad av att få veta vad barn tänker är intervju en utmärkt metod. Kihlström (2007 s.52) skriver om vikten av att börja med några enkla frågor att svara på. Det gör forskaren för att skapa kontakt och minska på stressen i intervjun. Vi började med en fråga om vad barnen tycker om att vara ute just med tanke på det. Doverborg & Pramling Samuelsson menar att forskaren blir bättre på att intervjua om hon är förberedd i ämnet. Vi förberedde oss genom att provintervjua våra egna barn hemma för att se om de kunde svara och om vi eventuellt behövde formulera om några frågor. Doverborg & Pramling Samuelsson menar att det är bra att pröva både intervjuvägmetodiken och intervjufrågorna innan den verkliga undersökningen börjar. Författarna påpekar att det är viktigt att skapa en fin kontakt med respondenterna. Det gör att intervjuerna flyter lättare och de upplevs roligare av barnen. En sådan utgångspunkt innebär ofta ett bättre resultat. Doverborg & Pramling Samuelsson menar att barnens motivation för att öppna sig och deras känslomässiga tillstånd inför intervjun, spelar också en viktig roll för svaren. Barnens motivation hade vi inte så svårt att tackla, barnen stod närmast i kö för att få bli intervjuade. Däremot blev vissa barn så intresserade av de uteaktiviteter som de pratade om i intervjun att de ville gå ut direkt och leka med det.

Vid intervjutillfället försökte vi varva mellan enkla och svåra frågor. De frågor som vi trodde skulle bli lite svårare för barnen att svara på hade vi gjort följdfrågor till för att underlätta för barnen.

5.4 Urval

Vi har observerat barnens lek på två förskolegårdar. De två förskolegårdarna är likvärdiga men den ena ligger i ett litet samhälle med ca 3000 invånare och den andra ligger i en liten stad med ca 40000 invånare. Vi har lämnat missivbrev med ett medgivande till alla barnens föräldrar på en avdelning per förskola, ca 20 barn per förskola totalt 42 barn mellan tre och fem år. Endast fyra barn fick inte medverka i studien och dessa fyra barn har vi förbisett vid intervjuerna. Intervjuerna riktades till tio olika flickor och pojkar vid två olika förskolor alltså totalt tjugo barn. De intervjuade barnen är fyra-fem år gamla.

5.5 Etik

Vi har tagit del av Forskningsetiska principer (www.vr.se). Där beskrivs åtta regler utifrån fyra olika huvudkrav. De olika kraven är **Informationskravet** som belyser forskarens skyldighet att informera alla deltagare om vad den aktuella forskningen handlar om samt vad

deras deltagande innebär. **Samtyckeskravet** där deltagarna informeras om att det är helt frivilligt att delta och att de när som helst under undersökningen kan säga att de inte längre vill delta. **Konfidentialitetskravet** handlar om att personuppgifter och andra uppgifter som kan härleda till en person i undersökningen ska behandlas med sekretess. Vi åtar oss att ta hand om det tillhörande materialet och förvara det på ett sådant sätt att ingen utomstående kommer över det. **Nyttjandekravet** handlar om att ingen information som kommer in genom undersökningen får användas på annat sätt än till den tänkta forskningen.

Vi har skrivit ett informationsbrev (bilaga nr 2) där vi berättade om vår undersökning. Vi bad också om att få tillåtelse att intervjua och observera barnen. Detta dokument lämnades på förskolan och till berörda föräldrar. Efter att vi fått tillåtelse från föräldrarna att observera och intervjua, frågade vi varje enskilt barn om det ville bli intervjuat. Intervju- och observationsmaterialet har förvarats på ett sådant sätt att ingen utomstående har kunnat läsa det.

5.6 Reliabilitet/validitet

Reliabiliteten, tillförlitligheten avser trovärdigheten i en studie. Begreppet reliabilitet betyder noggrannhet vid mätning. Johansson och Svedner (2001 s.69) menar att reliabiliteten aldrig kan bli perfekt. Som observatör kan vi tolka en situation eller ett beteende ur olika synvinklar. Observationer och intervjuer kan lätt påverkas av vår förförståelse.

I våra observationer finns inte utrymme för så stora tolkningar eftersom vi gör en karta över gården och markerar på den var barnen befinner sig. Det momentet upprepas vid ett flertal tillfällen.

Däremot måste vi tänka på reliabiliteten i intervjun så att vi lyssnar, men inte lägger in någon värdering i svaret eller styr barnen åt något håll. Vi måste också vara lyhörda och uppmärksamma så att vi fångar barnen vid rätt tidpunkt för att de ska kunna koncentrera sig på frågorna. Intervjuerna spelades in på Mp3 för att inte missa något och höja reliabiliteten. Det är, som vi tidigare nämnt, helt omöjligt att få en 100 % reliabilitet men om tanken är med så blir tillförlitligheten så stor som möjligt.

Validiteten i ett arbete är att man studerar det man har för avsikt att studera. Det är också viktigt att man hittar rätt undersökningsinstrument för den tänkta undersökningen, skriver Kihlström (2007 s.231). Inom kvalitativa studier menar Kihlström att kommunikerbarheten är ett mått på validiteten d v s att de som läser rapporten både ska förstå vad som beskrivs och se resultaten.

Enligt Stukåt (2005) är validiteten – giltigheten – ett begrepp som anger hur bra ett mätinstrument mäter det man avser att mäta. I en studie bör man, enligt Stukåt, fråga sig om man undersöker det som man verkligen vill undersöka. Detta för att metoden som man valt både ger en hög tillförlitlighet och giltighet åt studien d v s att den både är trovärdig och belyser det den verkligen skall. Kihlström (2007 s.231) menar vidare att det är ett sätt att stärka validiteten att använda sig av flera mätmetoder. Eftersom vi har både intervjuat och observerat har validiteten ökat.

Vid barnintervjuer är det viktigt att fundera över svaren som barnen ger och om de är tillförlitliga. Qvarsell (2003 s.102-106) hävdar att det barnet ser, det barnet kan säga och vad de anser att de bör svara behöver inte alltid vara samma sak. När vi tar barnens perspektiv måste vi tänka på om barnen har förstått frågan, eller har tolkat frågan på det sättet som vi

tänkt. Här är komponeringen av frågor viktig. Barnens intresse har hållits uppe genom att blanda frågorna så att det växlas mellan enkla och lite svårare frågor. Ibland har det inte lyckats fullt ut och då har barnen velat leka igen men vi har ändå lyckats att få göra klart intervjun. De här svaren som vi fick när barnet egentligen ville gå ut och leka var kanske inte så trovärdiga, för barnet svarade snabbt för att fort komma tillbaka till leken. Att vara utomhus och intervjua barnen om sin lek utomhus gjorde att de kunde se sig omkring och se det de berättade om. Johansson (2003 s.42-45) menar att barnen behöver konkretisera sina svar på forskarens frågor och då är det bra att sitta i den miljö frågorna rör. Detta höjde tillförlitligheten eftersom svaren också var mer beskrivande än de svar vi fick inomhus. Barnens korta svar kunde ibland vara svåra att tolka. Vi fick ta hjälp av deras gester när de berättade för att förstå.

5.7 Genomförande

Eftersom syftet var att, ur barnens perspektiv, se på uteleken, så ville vi intervjua barnen på förskolan. Det bestämdes att det vore bäst med de största barnen, alltså fyra-fem åringarna. Vi ville intervjua både pojkar och flickor och bestämde oss för tio barn av vardera kön, alltså tjugo barn.

Vi ville också se vilka olika uterum de två förskolorna hade, så vi bestämde oss för att observera vilka platser barnen använde sig av på utegården. Vi bestämde att vi skulle observera så många barn som möjligt på avd.

Vi skrev ett missivbrev (bilaga nr 2) där vi berättade om studien och varför vi ville göra den. Vi skrev också mycket kort om sekretessen kring arbetet och att barnen inte behövde känna sig tvingade att delta. Detta missivbrev hjälpte pedagogerna på de aktuella avd. oss att dela ut till alla barn och föräldrar, totalt 42 barn. De fick ca en vecka på sig för att svara. Endast fyra barn fick inte delta i studien och dessa bortsåg vi ifrån.

Barnens val av lekplats på gården observerades under den rutinmässiga utevistelsen. När barnen hade varit ute en kvart-tjugo minuter markerades på en karta var de befann sig. Efter tjugo minuter upprepades markeringen på samma karta men med en annan penna. Ytterligare tjugo minuter senare upprepades markeringen igen. På denna karta markerades pojkar och flickor. Den här observationen gjordes under tre olika veckodagar för att inte några rutinmässiga besök eller liknande skulle påverka resultatet. De tre kartorna sammanställdes och nu användes kryss för pojkar och ringar för flickor för att kunna se de olika könen val av lekplats på gården. Dessa båda kartor från de olika förskolorna jämfördes för att se om det fanns gemensamma rum på de två utegårdarna, eller om det fanns rum som användes flitigt bara på den ena förskolan.

Det var lätt att få intervjua barnen. De frågade om det inte var deras tur snart. En del intervjuer genomfördes inne på ett kontor. Andra genomfördes utomhus och ytterligare några genomfördes i den tomma hallen innanför fönstret. Intervjuerna inne på kontoret blev ganska korta och barnen blev distraherade av allt som fanns där. Barnen som blev intervjuade i hallen tog hjälp av gården genom fönstret för att kunna berätta om den i de olika frågorna. De intervjuerna som genomfördes utomhus, uppe på en kulle med utsikt över hela gården, var de som barnen hade lättast att delta; de kunde då konkretisera det de pratade om. I dessa utomhusintervjuer var barnen runt omkring intresserade och ibland kunde de inte låta bli att svara på respondentens frågor. Detta var dock inget stort problem. Vi startade med en fråga (bilaga nr 1) som vi trodde var lätt att svara på, för att barnen skulle slappna av och känna att de kunde svara. Andra frågan om hur det ser ut på gården tyckte en del barn var lite jobbigt att svara på. Vi vill också nämna att sjunde frågan om pojkars och flickors lek

var svår att svara på. Barnen kunde inte klara av att se skillnaden men när vi delade upp det i att först fråga vad pojkar gör och sedan vad flickor gör, gick det bättre. Vi avslutade intervjun med att fråga om de ville berätta något mer om gården, men alla barnen tyckte att de hade berättat allt som de ville få fram. Intervjuerna spelade vi in på mp3-spelare för att senare lyssna av och skriva ner. Vi skrev också lite stödord i ett anteckningsblock under intervjun.

5.8 Analys och bearbetning

När vi sammansällt våra observationer till två kartor, en för var förskola, började vi namnge de platser där det var flest barn. Därpå jämförde vi de olika rummen på de olika förskolorna. Vi letade efter mönster som var kopplat till vårt syfte.

Bearbetningen av våra intervjuer gjordes genom att lyssna igenom alla intervjuer och skriva ner dem. Texterna lästes var för sig för att på så sätt fånga en helhetsbild i varje enskild intervju. Doveborg & Pramling Samuelsson (2003 s 49) anser att när man intervjuar barnen enskilt och analyserar svaren får forskaren ett bredare utbud på hur barn tänker om ämnet. Därefter letades svar som är kopplat till studiens syfte och frågeställningar. Malmqvist (2007 s.125) menar att det är viktigt att forskaren tänker på sina frågeställningar och sitt syfte för att fånga upp både det som talar för och emot det som ska belysas. Under utskriften gjordes en begynnande analys. När texterna var utskrivna läste vi först igenom de intervjuer vi själva gjort och plockade ut nyckelord och begrepp som hade med vår studie att göra.

Analys innebär att forskaren delar upp sitt insamlade material i delar. Dessa uppdelade delar måste ses hur de förhåller sig till varandra, menar Malmqvist (2007 s.122). Efter att ha läst alla texter, nyckelbegrepp och ord gjordes jämförelser av dessa och vi fick då fram olika kategorier och huvudrubriker. När vi jämförde svaren användes färgade pennor för att se sambanden mellan de olika nyckelorden. Doveborg & Pramling Samuelsson (2003 s.50) menar att analysdelen består av två steg, dels att finna de svar som är av forskarens intresse och dels att tolka svaren så att de sedan blir kategorierna i resultatet. Analysen har sedan pågått under hela resultatbearbetningen. När vi sammanställde resultatdelen valde vi att förklara de olika citaten. Kihlström (2006 s.164) menar att för att tydliggöra de olika kategorierna är det vanligt att beskrivningen av en kategori följs av några citat, vilket bidrar till att öka validiteten.

6 Resultat

Syftet var att ta del av barnens tankar om sin lek på förskolegården. Observation valdes för att se vilka olika uterum barnen använder. Observationerna visade också var det var mest pojkar resp flickor. I intervjuerna ville vi få barnens perspektiv på sin egen lek. När man intervjuar barn i fyra-fem års ålder får man oftast korta svar. Vi har försökt att förklara vad barnen menar, så som vi tolkar det.

Resultatdelen består av fem olika avsnitt. I det första avsnittet beskrivs de olika förskolegårdarna. Andra avsnittet tar upp de olika uterummens användning. Leken beskrivs i det tredje avsnittet, barnen i studien tar med sig leken genom de olika rummen och andra barn får möjlighet att komma in i leken. Avsnitt fyra behandlar den trygghet som pedagogerna ger barnen och det femte och sista avsnittet beskriver pojkars och flickors olika lek på utegården.

6.1 Gårdarna

Vid förskola A möts barnen av en asfalterad uteplats med bord utanför dörren. Direkt till vänster, runt knuten på huset, ligger en gräsmatta. Asfalten slingrar sig runt en liten gräsplätt och vid den ena sidan finns det en inhägnad för några gungor. I anslutning till gungorna finns det ett sandparti som innehåller några gungdjur, en rutschkana samt en klätterställning där man kan klättra upp på ena sidans klättervägg för att fortsätta med armgång till den andra sidan där man kan klättra ner för en stege. Bortanför klätterställningen ligger lekstugan. Den omringas av gräs, där det även står två nyplanterade pilkojor. En grillplats ligger bredvid pilkojorna längst bort vid staketet. Till höger om den här gräsmattan ligger en stor sandlåda. Runt den finns det en sarg där man kan sitta, baka kakor, balansera mm. Det finns också några arbetsbord i barnens höjd. Sandlådan gränsar på andra sidan till den slingrande asfalten. Asfalten fungerar som en cykelbana och omringar ytterligare ett gräsparti. Här finns en stor sten att krypa upp på samt en stor liggande trädstam. Längst ner på gården ligger den stora gräsmattan där barnen brukar spela boll. Till vänster om planen ligger leksaksförrådet. Här inne finns det cyklar av olika slag, släp och kärror. Här finns också sandleksaker. Krattor och sopborstar för barnen finns också i förrådet. Runt gården finns det olika buskar och träd för barnen att gömma sig bakom eller krypa in i.

På förskola B möts du av ett uterum med scen med tak närmast utgången. Här finns bord och bänkar för pyssel och måltid. En stor låda med div lekmaterial finns också under taket. Bredvid trappan står cyklarna. De tas lätt ut till de angränsande plattorna som fungerar som cykelyta. Till vänster runt hörnet på huset ligger en stenlabyrint och en stubbring. Till höger om utgången finns det en gräsmatta där det finns en tunna för vattenlek. Bortanför tunnans ligger lekstugan med sin egen uteplats och bakom den finns det några klätterträd. Gräspartiet omger gungorna med tillhörande sand. Kullen bortanför gungorna bildar backen som rutschkanan ligger i. Framför cykelytan ligger den stora sandlådan. Sandlådan på de olika förskolorna liknar varandra. Bortom dessa lekmiljöer ligger en stor gräsmatta. Den är öppen i mitten, och bildar en plan yta för bollspel. Planen omgärdas av en hinderbana. Hinderbanan innehåller flera stora traktordäck som står upp. Det finns också liggande stockar och stubbar att balansera på. Rep för armgång finns det också. Klättervägg och tunnel är andra saker som finns. I nedre delen av gården finns två pilkojor och en trähäst att rida på. På den stora gräsmattan finns också en borg med bra utsikt samt en spiralblomma för fyra barn att gunga på. Gården, som är omsluten av ett staket, ligger i ett skogsparti. Här finns många olika träd och buskar.

Observationerna visade att de båda förskolegårdarna innehöll flera olika gemensamma uterum bl.a. pilkojor, klätterställning, bärbuskar, kulle, sandlådan, lekstugan, gungorna, cyklingen, en undanskymd gräsmatta, ett fällt träd, rutschkana, gräsplan. Vi var tvungna att gå runt på gården under observationen, för att kunna se var alla barnen var samt om de var pojkar eller flickor. Gården hade med barnens perspektiv oändligt med saker och platser. En del av barnen tyckte att frågan om hur gården såg ut var jobbig. De orkade inte berätta klart för de gick in i detaljer samtidigt som de berättade om de stora rummen.

”Nu orkar jag inte mer”

Alla barnen visade glädje i att få vara ute och röra sig på gården. Barnen hade lätt för att berätta vad de gjorde på gården. Många svarade att allt med utevistelsen var bäst. Somliga pojkar rabblade upp de konkreta sakerna medan en del flickor hade mer berättande beskrivningar.

P ”träd, gräs och däck, en flaggstång, bänk, barnens leksaker”

F ”orange gunga finns det, stock att balansera och gunga på...”

6.2 Uterummen

De kvantitativa observationerna visade att det var sex olika rum som användes mest på de båda förskolorna. Här sågs flera barn vid varje observationstillfälle.

Tabell 1 Förskolornas mest populära uterum

	Förskola A	Förskola B	Förskolorna
Lekstugan	8	8	16
Sandlådan	19	18	37
Gungorna	9	23	32
Cyklingen	30	39	69
Fällda trädet	7	9	16
Undanskymda gräsmattan	10	21	31

Tabell 1 visar att cyklingen som är ett rum i denna studie användes mest. Sandlådan var också mycket använd. Gungorna och undanskymda gräsmattan användes nästan av lika många barn, medan lekstugan och det fällda trädet hade minst barn av de sex utvalda rummen i studien. I jämförelse mellan de olika förskolorna syntes ingen skillnad mellan de olika rummen utom vid gungorna och den undanskymda gräsmattan. Där hade förskola A hälften så många barn som förskola B.

Lekstugan innehåller ett litet möblerat rum/kök med två fönster och en dörr. En spis, bord och stolar, matta och lite husgeråd gör det hemlikt. Där finns också dockor och dockvagnar. Den ena lekstugan har en egen liten uteplats med tillhörande möbler. Lekstugorna dominerades av flickor vid våra observationer. Två flickor nämner lekstugan som en favoritplats de ofta leker i.

”lekstugan...leker mamma pappa barn. Vi går ut med vagnarna.”

”lekstugan...leker med dockorna”

I båda *sandlådorna* fanns många leksaker såsom kakformar, spanner, spadar i olika storlekar, bilar och andra fordon. Ett flertal barn lekte i sandlådan. Både pojkar och flickor var kvar längre tid i sandlådan än de var i de andra uterummen. Eftersom observationerna gjordes var tjugonde minut märktes det att en del barn kunde vara kvar under två avprickningar. Här fanns ingen könsskillnad. En pojke berättade att det bästa med gården var den gemenskap som upplevs vid sandlådan.

”att leka i sandlådan...”

Gungorna var inhägnade av ett staket med en smal port på ena sidan. På förskola A fanns det tre däckgungor där sex barn kunde gunga samtidigt och två babygungor. Även förskola B hade två däckgungor de hade dessutom två enkelgungor, vilket betyder att sex barn kan gunga på den förskolan. Det var barn vid gungorna hela tiden under observationerna. Det förekom ingen annan lek i gungornas område än just att gunga. Gungorna nämndes både av pojkar och av flickor, under intervjun.

”Gunga,,, hoppa ifrån gungan”

”Springa till gungan”

Barnen vet vilken gunga de föredrar men studien har inte visat vilken som är mest populär. Det gör att det inte syns om barnen har samma favoritgunga eller om det är olika.

”...enkelgungan till höger”

Cyklingen sker på en speciell plats på utegården. På förskola A fanns det en asfaltsplätt och slingerväg att cykla på. Här fanns det ganska många cyklar av olika sorter att välja bland. Förskola B hade ett större område med plattor som barnen kunde ägna sig åt cykling på men endast fyra cyklar. Cyklingen är ett rum i den här studien. Alla cyklar användes hela tiden under våra observationer. Cyklarna vid den ena förskolan dominerades av det ena könet och vid den andra förskolan dominerade det andra könet cyklarna. Att cykla var det som lockade barnen mest i denna ålder. Om alla sakerna på utegården skulle vara lediga svarade elva av tjugo barn att de skulle ta en cykel. De kunde beskriva precis vilken av cyklarna de ville ha.

”Cykeln, den snabbaste. Den stora röda”

”sparkcykel”

Det *fällda trädet* är ett dött träd som är skapat för klättring och balans. På förskola A är trädet en gammal stock. Vid den andra förskolan är det en gammal lind med grövre grenar som man kan leka vid. Vid det fällda trädet var det under våra observationer endast flickor som lekte. I intervjuerna förstod vi att trädet kunde bli andra leksaker. En flicka berättar att hon och två kompisar leker att de kör bil. Hon förklarar att det endast är en som kan köra bilen och att de andra måste sitta stilla med händerna. Endast en kan ju ratta bilen:

”vid klätterträdet... leker racerbil. Det är Jonas och Mimmi. Mimmi får köra, vi sitter med händerna i knät.”

Den *undanskymda gräsmattan* bestod av en bit gräsmatta vid bortre delen av gården. Det krävdes att pedagogerna gick dit för att se vad barnen lekte där. Den ena förskolans gräsmatta dominerades av flickor och den andra förskolans gräsmatta dominerades av pojkar. Det var tio av tjugo barn som hade sin favoritplats i en mer dold del av gården.

Barnen är medvetna om vad som är en dold plats, utan direkt insyn från pedagoger och andra barn. De beskriver gärna vad de gör på platsen och med vem.

”Sitta längst upp i trädet”

”Det är mest där nere, leker mest. Brukar leka svärdlekar, med...”

En pojke beskriver sin gömda plats.

”Där i slottet... gömmer mig för tjejerna, förutom fröknarna. Fröknarna kan se men inte små barnen.”

Gården lockar till mycket rörelse. I intervjuerna nämner barnen att de har möjlighet till att krypa, hoppa, springa, cykla mm. när de är utomhus.

6.3 Leken formas i förskolans utomhusmiljö

I studien prioriterade barnen sina kamrater framför lekmaterial. Barnen pratade mycket i intervjuerna om glädjen i samspelet med kompisarna. Leken, och barnen som ingår i den, får stor betydelse för aktiviteterna i de olika rummen.

Hälften av barnen sa att det bästa med gården var att få leka. Barnen menade att leken var något bra. I intervjuerna valde både pojkar och flickor kamratskapen framför att välja lekmaterial.

”Att leka med kompisar och spela fotboll”

”Bästa är att leka med kompisar”

På de olika förskolorna fanns det en cykel som var mest populär. Några pojkar och flickor berättade att det fanns en cykel som man kan stå därbak på och hjälpa till att putta fart. Med hjälp av cykeln samspekar barnen för att komma framåt.

”jag cyklar och hon pötter på där bak”

”vanlig cykel där man kan stå bak”

En del lekar följde med gruppen genom de olika uterummen på gården, det innebar att barnen lekte samma lek när de cyklade som när de var i lekstugan eller klättrade. Leken vinklades bara för att passa in i miljön. Exempel på lekar som kunde följa med genom de olika rummen var Star Wars, prinsesslek eller mamma, pappa, barn.

I intervjun förklarade en pojke att han ofta cyklade och att han då, ibland, lekte tjuv och polis med de andra barnen. Vi tycker oss förstå att han oftast var polis.

”...polis och tjuv, ibland är jag tjuv”

Gungorna var en annan sysselsättning som man gjorde tillsammans med kompisar.

”hoppa ifrån gungan... pratar när vi gungar tvilling”

”hoppa från gungan med kompisar som...”

6.4 Barns syn på pedagogernas roll i uteleken

I intervjuerna nämnde inte barnen pedagogernas roll förrän frågan om förbjudna saker ställdes. Då sa de att de var rädda för att komma bort från pedagogerna. En pojke berättade att man inte får klättra över staketet för då kan det komma någon och ta honom.

”inte klättra över...då kan någon komma och ta...kommer bort”

En flicka har liknande oro:

”inte klättra över ...annars så ser man inte fröknarna”

Studien visar att barnen är trygga med att pedagogerna finns på gården. Barnen ser inte pedagogen som leker som pedagog utan som prinsessa eller vad man nu leker.

Den fria leken var något positivt, men det fanns en nackdel. Sex av tjugo barn talar om att det sämsta med gården var fysisk våld.

”Att bli retad”

”...sparkas, puttats och slåss...”

”... att brottas och slåss...”

6.5 Lekmiljöns betydelse för de olika könen

I de kvantitativa observationerna framkom de sex mest använda rummen, men också vilka som var där. Syftet var att se var pojkar respektive flickor lekte mest.

Tabell 2 Pojkars och flickors val av uterum

	Pojkar	Flickor
Lekstugan	5	11
Sandlådan	19	17
Gungorna	11	20
Cyklingen	39	30
Fällda trädet	0	16
Undanskynda gräsmattan	16	15

Tabell 2 visar att cyklingen användes mest av båda könen. Vid sandlådan, cyklingen och undanskynda gräsmattan vistades både pojkar och flickor lika mycket. Vid gungorna var det flest flickor och det fällda trädet besöktes bara av flickor. Tabellen haltar lite eftersom olika många pojkar och flickor valt andra rum på gården som vi inte valt att redovisa.

Undersökningen visar att pojkar föredrar att leka med pojkar och flickor föredrar att leka med flickor. Alla barn nämner flest namn av det egna könet, när vi frågade vem de brukade leka med. Fyra flickor nämner pojkar och endast en pojke nämner ett namn på en flicka. Båda förskolorna hade en flicka som lätt kunde förflytta sig mellan könsgrupperna. En pojke svarade:

”... förutom Eva för hon brukar leka med killarna...”

Observationerna visade att de fasta uterummen såsom sandlådan, gungorna, klätterställningen och rutschkana besöktes av båda könen. Både pojkar och flickor var på många olika ställen under utevistelsen. Däremot noterades att flickor lekte två eller tre medan pojkar lekte med fler.

I observationerna upptäckts att de äldsta barnen dominerade *den undanskymda delen av gräsmattan*. På den ena förskolan var det pojkar som dominerade och på den andra var det flickor. Pojkarna lekte Star Wars och flickorna lekte Bambi. I dessa lekar var barnen inte beroende av något lekmaterial. Här fick barnen utlopp för sin fantasi och sitt samspel. Dessa barn dominerade även *cyklarna*.

Barnen hade svårt för att se om det var någon skillnad, i lek, mellan könen. Svarade med ett tydligt nej eller helt tysta som de inte förstod frågan.

”nej”

” ? ”

Men när frågorna om de kunde beskriva konkret vad pojkar och flickor gör, var det genast lättare. En flicka berättar att:

”vi leker prins och drottning”

En pojke berättar om flickors lek. Han säger att de leker där nere och pekar. Vi förstår att han menar det *fällda trädet* där flickorna leker prinsessleken.

”tjejerna leker där nere”

Att det var flest flickor som lekte vid det *fällda trädet* visade observationerna. Att de lekte prinsessa på den ena förskolan kom fram genom intervju. En flicka berättar.

”leka vid trädet...en prinsesslek. Allihop är prinsessor”

Flickorna var de som hade provat pojkarnas lek mest, sex av tio flickor svarade att de hade provat. Flickorna hade lättast för att svara på vad de hade provat. Pojkarna leker mer lekar med fart, eftersom de jagar varandra. Flickorna var inte så förtjusta i pojkarnas lek.

F ”Ja har varit med. Nej, inte kul därför att vi ska i finkan åså...”

F ”Nej... därför då tycker jag dom tar mig väldigt mycket”

F ”Vill inte vara med för att de bara jagar varandra”

Många av pojkarna ville inte prova vad flickorna lekte. Några av pojkarna avslöjar att de inte har provat flickornas lek men att det finns sådant de gör tillsammans, så som leka med löven eller plocka ekollon. En pojke berättar att flickorna gärna får leka det som han gör, men han har aldrig provat flickornas lek.

”Nej inte någon gång alls. Tjejerna gör sådant som killarna vill, som jag...”

Observationer visar att *cyklarna* används hela tiden. Det är ett material som man i vissa stunder kan se som bristvara. Det finns inte cyklar till alla. När cyklarna användes i olika

observationstillfällen, dominerades de antingen av pojkar eller flickor. *Cykling* är en populär aktivitet för båda könen. Både pojkar och flickor nämner cykling i intervjuerna.

P ”cykla runt på asfalten”

F ”cyklarna tycker jag bäst då...det gjorde jag nu”

7 *Diskussion*

7.1 **Metoddiskussion**

Eftersom syftet var att se barns lek ur ett barnperspektiv, så undrar man hur vi tagit hänsyn till det. I observationerna har vi markerat var barnen befann sig på utegården och det var ingen som styrde dem mer än viljan att vara nära kompisarna. Det bekräftas också i intervjuerna att det är kompisarna som är viktigast. I intervjuerna har vi försökt att inte styra barnens svar utan har försökt att vara öppna för alla svar. Vi har också i analysfasen tagit med gester och annat som barnen gjort för att förstärka eller förklara sina svar.

En karta över gården gjordes och observationer på flickors och pojkars placering markerades tre gånger under utevistelsen. Detta upprepades tre olika dagar. Barngruppen observerades under den rutinmässiga utevistelsen. Olika veckodagar valdes för observationer för att ex. tömningen av soptunnorna på fredagar inte skulle påverka resultatet. Observationerna gjordes för att se vilka olika rum barnen använde på gården och om det var någon könsskillnad i dem. Vi diskuterade fram och tillbaka om hela barngruppen skulle observeras eller enbart de barn som senare intervjuades. Det bestämdes att alla barnen på avd skulle observeras för att det inte skulle se ut som om någon lekte för sig själv när den i själva verket lekte med något barn som inte skulle ingå i studien med intervjuer. Det var lite svårt att få ner alla barn på kartan eftersom de rörde sig hela tiden. När vi hade kryssat för en grupp på en speciell plats så flyttade de på sig och kanske kom en ny grupp som inte hade registrerats dit och då såg det ut som om en jätte grupp barn lekte ihop. Detta hanterades med stödanteckningar direkt efter observationen. Olika pennor användes för de olika observationstillfällena. Då kunde samma karta användas hela dagen och endast tre olika kartor per förskola behövde hanteras.

Intervjufrågorna (bilaga 1) prövade vi på våra egna barn för att se hur frågorna fungerade i verkligheten samt för att öva oss i intervjumetodik. Det gjordes för att vi skulle kunna se det vi verkligen ville få fram. Frågorna kunde då också redigeras. Vi valde att börja med en lätt fråga. Andra frågan visade sig vara jobbig att svara på, nästan så att en del tröttnade men med tredje frågan fick de tillbaka intresset igen. En del intervjuer genomfördes inne på ett kontor och en del genomfördes utomhus. Barnen hade lättare för att svara på våra frågor när de befann sig mitt i uterummen för då kunde de se sig om och konkretisera sina svar. De barnen som blev intervjuade inomhus, och speciellt i ett för barnen okänt rum, fick så mycket andra intryck att de hade svårt att koncentrera sig på våra frågor. En fråga som barnen hade speciellt svårt att svara på var ”finns det någon skillnad i vad pojkar och flickor gör?”. Det tror vi bottnar i barnens oförmåga att hålla två saker i luften samtidigt, både pojkars och flickors lek samt att jämföra dem. När vi delade upp frågan visade det sig vara lättare att svara. Två till tre barn intervjuades per dag och det var inga problem att få intervjua barnen, de tyckte det var spännande och frågade om det inte var deras tur snart. Vi fick också förtroendet från nästan alla föräldrarna att intervjua och observera deras barn. Genom att intervjua förskolebarnen fick vi en högre reliabilitet när vi kunde ställa följdfrågor vid oklarheter än vid enbart observation.

Resultatet beror på den årstid, den väderlek och de dagar vi valt att utföra studien på. Backen och kullen skulle antagligen ha utnyttjats till andra aktiviteter om det varit snö. Säsongsbetonade aktiviteter och lekmaterial är svårt för barnen att berätta om. En del föremål som t ex gungor och cyklar är en bristvara under vissa stunder i uteleken beroende på hur många barn som finns ute. Barnen får kompromissa sig fram för att ta del av materialet.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med undersökningen var att se på barns lek på förskolegården. Vi ville ta barnens perspektiv på sin lek genom de olika uterummen. Barnen beskriver alla hur viktigt det är att utegården ger dem möjlighet till att röra sig fritt mellan de olika uterummen. Denna fria lek gjorde att utevistelsen på förskolan blev positiv. Genom att gården var inhägnad blev den trygg att vistas fritt i. I de olika rummen fanns det hemliga platser, undanskymda för pedagoger. Dessa platser upplevdes som spännande av barnen.

Alla barnen nämner leken och utevistelsen som en positiv upplevelse. Våra sinnen öppnas i naturen och då blir utevistelsen lustfylld, menar Mårtensson (2004). Även Filer (2008) menar att utevistelsen skapar positiv anda, fysisk kompetens och glädje i att vara ute. Detta märktes tydligt bland barnen i vår undersökning. De kan beskriva motoriska egenskaper som de övar sig på i utevistelsen som bl.a. balansera, hoppa, springa, cykla, smyga, klättra och hänga. Bunkefloprojektet (Ericsson 2005 s.11-19) visar att barn med bra uppfattning om sin egen kropp har bättre självkänsla än de övriga barnen. Det här hänger ihop med att barnen i vår studie tycker om att vara ute. På något vis känner barnen på sig att ju mer de rör sig och tränar sin motorik ju bättre blir de. Övning ger färdighet heter det ju. Den proximala utvecklingszonen som Vygotskij (1930/1995) skrev om, innebär att barnen klarar vissa saker med hjälp idag och de klarar det helt själva imorgon.

De fakta som vi har tagit del av från litteratur och Internet visar att utevistelsen som sker på förskolans gård påverkar barnen positivt både när det gäller inläring och utveckling. Barnens syn på utevistelsen är att den är lustfylld genom att det finns en stor frihet att vistas där man själv vill vara. Detta gav intervjuundersökningen svar på. Men också att barnens egen konstruktion av sociala samspel gynnar dem. Barnen berättar gärna om olika lekkonstruktioner och vem de leker med. Vygotskij (1930/1995) menade att barnen utvecklas i samspel med andra. Vi fann att barnen gärna byter lekkamrater när de rör sig mellan de olika uterummen.

Barnen utmanas, i utevistelsen, att öva social kompetens genom att umgås med andra (Knutsdotter Olofsson 2002). I uterummet finns det heller inga tak och väggar som kan begränsa antalet i gruppelken och samma lek har möjlighet att förflytta sig genom de olika rummen. Lekens förflyttning märks också i observationerna. Uteleken kan ge stora möjligheter att vara få eller många barn. Uterumspedagoger menar att det fina i utomhusleken är att de osynliga väggarna mellan rummen inte begränsar leken (Olsson 2002).

Barnen blir mycket aktiva i förklarandet i den fria leken, menar Knutsdotter Olofsson (2002). De måste hela tiden stämma av med varandra eftersom de har olika inre bilder. Hon fann att barnen också måste lyssna noga för att kunna föreställa sig vad de leker. Knutsdotter Olofsson menar att barnen får inre bilder på hur barnens lek ser ut, genom ord och begrepp. Förutom att de övar sig i att kompromissa, lär sig barnen också att tänka sig in i andras tankevärldar. Vygotskij (1933/1981) menade att när människor förstår varandra så behövs det minimalt med ord. Barnen kan då leka tillsammans och ge korta förklaringar som blir tydliga.

Vedeler (1999) anser att lek som barnen själva är med och skapar och hittar på, tilltalar dem mest. Hälften av barnen i vår undersökning säger att fri lek med kompisar är det bästa med uterummet. Vi tror att den fria leken är något bra och här finner barnen tryggheten i att de

möts på lika villkor. Barnen svarar att alla kan ha någon roll, men oftast har barnen samma roll som;

”Vi alla är prinsessor”

”Vi är Star wars gubbar”

Vid frågan om vad barnen leker när de gungar kunde de svara att:

”hoppa ifrån gungan... pratar när vi gungar tvilling”

”hoppa från gungan med kompisar som...”

Många barn både pojkar och flickor tycker om att sjunga till rytmen av gungan. Det är ett material som är enkelt att använda och som tillfredställer barnen utan att de har planerat i detalj vad de ska göra vid gungan. Det blir ett lätt mål att springa till om det är ledigt. Flera av våra barn skulle gärna springa till gungan om alla material var lediga på utegården.

Vygotskij (1930/1995) menade att leken var mycket lustfylld för barnen. Barnet tar gärna en roll helt frivilligt, och gör det som rollen kräver. Vygotskij menar att fantasin är ett viktigt redskap för att förstå verkligheten. I studien framkom det både lekar som är tagna från det verkliga livet som mamma, pappa, barn leken, och samtidigt lekar från medievärlden som Star Wars, Bambi och prinsesslek. Allt som barnen ser och inte riktigt har greppat, behöver de prova. Det gör de i leken. Uteleken är en bra hemvist för att ge fantasin flöde och barnen kan bli kreativa. Vid dessa fantasilekar behöver inte barnen så mycket lekmaterial upptäckte vi i vår studie.

Enligt Ivarssons (2003 s.119) studie fann hon att gungorna är en kamrat grupporienterad aktivitet. Med det menar hon att gungan erbjuder inte bara fysisk aktivitet, som att kunna stå eller sitta för att få fart, utan också inbjuder till socialt samspel. Enligt Vygotskij (1930/1995) utvecklas barnen i samspel med varandra. Gungorna blir ett redskap för detta samspel vilket inte alltid är planerat. Eftersom gungan i sig begränsar för hur många man kan gunga med, får den som tar gungan först makten över att vilja släppa in någon i leken eller inte. Ivarsson menar att själva gungandet blir efter treårs ålder en mycket social plats för barnen att delta i uppbyggnad av kamratskap. Själva gungandet ger en drivkraft att prata om vad som helst eller det man gör. Barnen hade inte alltid något att prata om, men fann glädje över att sjunga sånger tillsammans.

Vi är nu, genom vår studie, mer övertygande om att de fasta materialen på en utegård skapar mer naturliga ”rum i rummen” än flyttbara material, som SOU (2006:75 s.106) rapporter visar. Det flyttbara materialet som kan vara en skottkärra, käpphäst, boll eller spade kan lätt förflyttas mellan de olika rummen. Barnen tar med sig de flyttbara materialen tillsammans med leken genom de olika rummen.

Många barn i vår studie använder sig av en del på gården som vi kallar för den undanskymda gräsmattan. En del nämner också den i intervjuerna. Davidsson (2008 s.60) berättar att barnen i hennes studie valde att berätta just om de delar som är lite ”bortundan” och inte synliga för pedagogerna. Vi spekulerar i om barnen tycker att det är lite spännande att vara utom syn och hörhåll för pedagogerna. Lekarna där har oftast inte pedagogerna så stor inblick i.

I undersökningen nämner ingen av barnen pedagogen i leken. Det här såg vi pga att vi tog barnens perspektiv. Hade vi tagit de vuxnas perspektiv hade de säkert haft en annan syn på

pedagogens roll i leken. Enda kopplingen till pedagoger är de regler och förbjudna sakerna som barnen nämner, exempelvis är de rädda för att komma bort ifrån pedagogerna om de klättrar över staketet. Barnen ser inte pedagogerna när de är ute och leker, men de är medvetna om att de finns där och det blir en trygghet för barnen. Barnen ser pedagogerna som vi vuxna ser trafikskyltar, en påminnelse om vad som är tillåtet (Knutsdotter Olofson 2002).

I observationen såg vi många barn i sandlådan, både pojkar och flickor. Vi spekulerar om att det stora antalet och variationen på leksaker i sandlådan skapar möjlighet till lek för båda könen. Barn är av födseln nyfikna och intresserade, men för att utvecklas måste samspel ske, menar Vygotskij (1930/1995). Valet av leksaker tror vi är könsbundet. I intervjuerna sa en pojke att ”det finns en traktor på gården”. Som forskare förstår vi att han menar den lilla traktorn i sandlådan, då det är den enda som finns på gården. Flickorna nämner hinkar och spadar i större utsträckning än pojkarna. Stora fasta materiel som klätterställning, rutschkana och gungor finns mer som motorisk motivation än könsbetingat materiel. Vi tror att barnen känner att deras rörelsebehov behöver bli tillfredsställt. Observationerna visade att de stora fasta materialen används av olika barn hela tiden under utevistelsen.

I studien fann vi att pojkarna på den ena förskolan dominerar den *undanskymda gräsmattan* och flickorna dominerar den på den andra. Här ser vi att makten om platsen har fått genusdominans. Johansson (2008) fann i sin studie att maktdimensionen som är över- eller underordnad mellan könen, är rörliga och varierar efter sammanhang. Hierarkierna kan rubbas i förhållande till barnens ålder och positioner i leken. Man får inte glömma att det kan se helt annorlunda ut när man lämnar förskolans värld, menar Johansson. Med det vill hon klargöra att när barnen lämnar en värld kan rangsystemen få en ny utformning. I vår studie blir varje värld ett uterum och när barnen lämnar ett rum ex gungan och går in i ett annat rum, kan leken få en ny ledare. De observerade barnen var i förskoleåldern och inte så mogna att hålla i en lek eller vara lekledare en längre tid. Barnen var mycket rörliga i uterummen. Vilket betyder att barnen byter ledarroller och lekar.

Flickorna i vår studie visar sig vara mer intresserade av att utveckla lekar som är i rummen där balans och gungor finns. Flickor är, vid skolstarten, ca ett halvår tidigare i mognad än pojkar (Ericsson 2005 s.76). Ericsson (s.163) menar att så fort man stimulerar och påverkar hjärnan med ex. gunga i olika fart där barnen själva ökar och minskar hastigheten och gå på smalare föremål, tränas det vestibulära systemet och balansen. Vestibulär förmåga är den förmåga som informerar var huvudet förhåller sig till övriga kroppsdelar och aktiverar därigenom balansorganen. Det kan vara en mognadsprocess som flickor gärna övar sig på under förskoletiden. Vi pedagoger borde undersöka om pojkar utövar det i samma utsträckning som flickor.

I observationerna kan man tycka att det inte finns så mycket barnperspektiv, men barnperspektivet består i att vi inte har styrt barnen utan valet av uterum har helt och hållet varit deras. Tack vare att vi har intervjuat barn fick vi en bild av utegården som inte pedagogerna skulle ha gett oss. Barnen beskriver sin egen lek i de olika rummen. En lek som pedagogerna inte alltid har insyn i. Barnen berättar att de helst leker med barn av sitt eget kön. Det gör oss förvånade, för vi trodde att så små barn inte brydde sig om vilket kön de lekte med.

7.3 Didaktiska konsekvenser

Larmrapporter om stillasittande barn är något vi pedagoger måste förhålla oss till genom att försöka locka barnen till motorisk motivation. Den fria leken som finns på förskolans

utegård skapar ett bra tillfälle och ett naturligt sätt för pedagogerna att få vara med och leka, och utmana barnens motoriska utveckling. Motoriska brister försvinner inte av sig själv, utan behöver stimuleras och tränas, menar Ericsson (2005). Så om vi pedagoger, som ställer i ordning utemiljön, kan lära oss se och utnyttja rummen i uterummet, kommer barnen lättare att få god hälsa. En hälsofrämjande gård kommer att ge leken goda förutsättningar att utveckla jämställdhet mellan barnen. Barnen får chansen att utöva rörelse allt efter sina egna villkor och förmågor.

Vi tycker att förskolans gård borde utnyttjas mycket mer än vad den i allmänhet görs idag. Filer (2008 s.15) menar att utevistelsen stimulerar barnens motorik och gynnar deras hälsa. Ericsson (2005 s.11-19) hävdar att motoriken gynnar barns inläring. Pedagogerna på förskolorna måste ge barnen möjlighet till rejäla utomhuspass så att de får röra ordentligt på sig varje dag.

För att utveckla en positiv anda om att utevistelsen är bra, behöver vi pedagoger vara goda förebilder, t ex prova aktiviteterna och trotsa vädret. Barn, både pojkar och flickor, behöver möta andra barn som också är förebilder och lekkamrater. Den positiva känslan och tryggheten som finns hos personalen, tror vi gynnar utevistelsetidens längd. Barnen kan också få lära sig att be om att få gå ut även när det är tid förlagd inne. Om vi pedagoger är övertygade om att barnen utvecklas i uterummen ska vi finna orden för dokumentation och koppla det till våra styrdokument. Något som vi kan låta föräldrarna ta del av.

Arbetar man efter en individuell målinriktad utveckling som Lpfö 98 beskriver kan utevistelsen utmana barnen till mer utveckling och stärka den egna självkänslan. Vi får inte glömma att den fria leken och fantasin förgyller uteleken, som blir mer lustfylld, precis som barnen i vår studie menar, att uteleken är rolig och det finns mycket att göra i de olika uterummen.

Kern & Wakeford (2007) skriver i sitt projekt om de olika områdena på gården. Det skulle vara intressant att omsätta dessa områden till våra rum. Pedagogerna skulle då kunna ha hand om varsitt rum som används ganska flitigt av barnen. Vilka rum det skulle handla om har vi sett på våra observationer t ex. pilkojorna, klätterställningen, kullen, sandlådan, lekstugan, gungorna eller cyklingen. Det står inte något om hur barnen upplever arbetssättet men om pedagogerna är engagerade så finns förutsättningen att barnen också blir det. Eftersom det finns barn som kan behöva uppmuntran och mål för att nå en bra fysisk hälsa kan denna arbetsmetod vara lämplig.

För att som pedagog kunna förstå vad barnen finner i uterummen måste vi besöka dem där och försöka använda uterummet på samma sätt som barnen gör. Vi bör ex. klättra upp i klätterställningen eller sitta i lekstugan, för att förstå känslan som vi upplever och fundera på hur barnen upplever rummet. För att kunna stärka känslan i hur barnen upplever kan vi ställa de rätta frågorna. Om vi lyssnar till barnens tankar kan pedagoger ha lättare att sätta olika mål med utevistelsen. Vi behöver ta ett barnperspektiv.

I den fria leken ser inte barnen i vår studie pedagogerna. Det vore bra om det berodde på att pedagogerna levde sig in i leken, så att det inte berodde på att pedagogerna inte var närvarande. I leken fick pedagogerna en roll så att inte de syns, utan att man bara ser den prinsessan eller star wars gubben som pedagogen spelar. Då kan man möta barnen i leken på barns villkor sett ur barnperspektiv.

Vår erfarenhet av att leka med barnen är att där pedagogen leker vill barnen också leka. Alla vill vara med där. Kanske kan man genom att leka mycket med barnen blanda pojkar och

flickor för att de ska kunna lära sig att leka tillsammans även utan pedagoger. Detta bör även gynna de barn som av någon anledning inte har så många kompisar eller de som har sämre motorik än de aktiva barnen. Ett ex skulle kunna vara innebandy- eller fotbollsplan där pojkarna redan spelar. Då tar pedagogen med sig intresserade flickor in i spelet.

På förskolegården ska det finnas möjlighet för barnen att leka lite i skymundan. Barnen kan då leka sina hemliga lekar som Star Wars och Bambi. Dessa lekar lockar fram barnens fantasi och gynnar deras sociala samspel. Hemligheten gör att hela leken blir lustfylld och i lekarna har barnen makten.

De stora flickorna eller de stora pojkarna som har makten över t ex cyklarna måste pedagogerna hantera. En tanke vore att göra något med den barngruppen, så att de övriga fick ha cyklarna ibland. En annan variant kan vara att släppa ut de yngre barnen först så att de blir först till de åtråvärda leksakerna.

Pojkarna i vår studie nämner inte t ex lekstugan som en möjlig lekplats. Davidsson (2008 s.39) menar att utformningen och materialet i rummet ligger till grund för var barnen väljer att vara. Eftersom vi väljer barnens perspektiv, skulle vi kunna fråga pojkarna i det här fallet vad för material de saknar i t ex lekstugan. Då tillmötesgår vi barnens önskemål och kan kanske locka även pojkarna till lekstugan.

7.4 Slutord och förslag till fortsatt forskning

Redan före vår undersökning ansåg vi att det är viktigt att arbeta med uterummen som pedagogiskt verktyg. Med hjälp av det vi har läst i litteraturen har vi fått nya infallsvinklar; vi har upptäckt hur viktigt det är för oss som pedagoger att ta barnens perspektiv och verkligen lyssna till deras önskemål och förståelse. Pedagoger behöver också ha ordentligt med kunskap om utevistelsens betydelse för barns hälsa och utveckling. Vi anser att vi har fått svar på våra frågeställningar genom de genomförda observationerna och intervjuerna. Resultatet ger oss en bild av vilka uterum barnen använder sig av och vad de leker. Pojkarna och flickorna delger oss vad de väljer att göra i de olika rummen och tillsammans med vem de leker. Vi tycker att förutsättningen för en god utomhuspedagogik finns då alla barnen i undersökningen uppskattar att vara ute.

Som vidare undersökning tycker vi att det vore intressant att fråga pedagogerna om hur de tänker kring barnens lek på utegården och kanske pedagogernas roll i uteleken. Det vore också intressant att jämföra barnens lek inom- och utomhus med tanke på konflikter. Ytterligare en intressant aspekt av utevistelsen är hälsan. Kanske en jämförelse mellan en förskola med lite utevistelsetid med en med mycket tid utomhus och se på skillnaden i sjukfrånvaro hos barnen.

8 Tack

Vi vill tacka alla barn och deras föräldrar för att de har gjort denna undersökning möjlig genom att delta. Vi vill också tacka pedagogerna på de två förskolorna för vänlighet och hjälpsamhet i datainsamlingen.

Vi vill framförallt tacka vår handledare Mary Larner på Högskolan för hennes uppmärksamhet och intresse samt varma rådgivning i vårt arbete.

9 Referenser

- Backman, J. (2007). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Balke, E. & Bae, B. (1984). *Målinriktat arbete i förskolan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Claesdotter, A. (2005). En gård för hälsan. I Lärarförbundet (red.) *Utomhuspedagogik i förskola och förskoleklass* (s.46-55). Lärarförbundets förlag och Tidningen Förskolan.
- Dahlgren, L-O. & Szczepanski, A. (2004). Rum för lärande – några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I Lundegård, I., Wickman, P-O. & Wohlin, A. (red.) *Utomhusdidaktik*. (s.9-24) Lund: Studentlitteratur.
- Davidsson, B. (2008). Skolans olika rum och platser sett ur barns perspektiv. I Sandberg, A. (red.) *Miljöer för lek, lärande och samspel*. (s.37-62). Studentlitteratur.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar – metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Ericsson, I. (2005). *Rör dig - Lär dig, motorik och inläring*. Stockholm: SISU idrottsböcker – idrottens förlag.
- Filer, J. (2008). *Healthy, active and outside*. London and New York: Routledge.
- Forskningsetiska principer.
<http://www.vr.se/> [dokumentet laddades ned 2008-10-17 10:55].
- Ivarsson, P-M. (2003). *Barns gemenskap i förskolan*. Doktorsavhandling vid Uppsala universitet. Stockholm: Elanders Gotab.
- Johansson, E. (2003). Forskare och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige* (årg.8) nr.1-2 s.42-47.
- Johansson, E. (2008). *Gustav får visst sitta i tjejsoffan*. Stockholm: Liber.
- Johansson, B. & Svedner, P.O. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget.
- Kern, P. & Wakeford, L. (2007). Supporting outdoor play for young children. *Young children* (årg. 62) nr. 5 s.12-18.
- Kihlström, S. (2007). Observation som redskap. I Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare*. (s.30-46). Stockholm: Liber AB
- Kihlström, S. (2007) Intervju som redskap. I Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare*. (s.47-69). Stockholm: Liber AB.
- Kihlström, S. (2007) Fenomenografi som forskningsansats. I Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare*. (s.157-173). Stockholm: Liber AB.
- Kihlström, S. (2007). Uppsatsen - examensarbetet. I Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare*. (s.226-246). Stockholm: Liber AB.

- Knutsdotter Olofson, B. (1996). *De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik*. Stockholm HLS Förlag.
- Langlo Jagtöien, G., Hansen, K. & Annerstedt, C. (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare Förlag AB.
- Lillemyr, O-F. (2002). *Lek-upplevelse-lärande i förskola och skola*. Trelleborg: Liber.
- Lpfö 98 (1998). *Läroplan för förskolan*. Utbildningsdepartementet. Stockholm: Fritzes.
- Lundegård, I., Wickman, P-O. & Wohlin, A. (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Mårtensson, F. (2005). *Landskapet i leken*. Doktorsavhandling vid lantbruksuniversitetet i Alnarp
<http://diss-epsilon.slu.se/archive/00000803/01/Fredrika20050405.pdf> [dokumentet laddades ned 2008-09-28 11:50].
- Nordlund, A., Rolander, I. & Larsson, L. (2004). *Lek idrott hälsa. Rörelse och idrott för barn*. Stockholm: Liber.
- Olofsson, B. (2007). *Modiga prinsessor och ömsinta killar- genusmedvetenheten pedagogik i praktiken*. Malmö: Lärarförbundets Förlag.
- Olsson, T. (2002). *Skolgården som klassrum- året runt på Coombes School*. Lund: Runa Förlag.
- Qvarsell, B. (2001). Det problematiska och nödvändiga barnperspektivet. I Montgomery, H. & Qvarsell, B. (red.). *Perspektiv och förståelse*. (s.90-106) Stockholm: Carlsson.
- Qvarsell, B. (2003). Barns perspektiv och mänskliga rättigheter: Godhetsmaximering eller kunskapsbildning? *Pedagogisk forskning i Sverige* (årg.8) nr.1-2 s.101-113.
- SOU (2006:75). *Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Statens offentliga utredningar. Stockholm: Editsa Sverige AB.
- Stukåt, S. (2005). *Statistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, K. (2006). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Wahlström, K. (2006). *Flickor, pojkar och pedagoger*. Kristianstad: Sveriges utbildningsradio AB.
- Vedeler, L. (1999). *Pedagogisk bruk av lek*. Drammen Grafisk as. Norge.
- Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. (K. Öberg Lindsten övers.) Göteborg: Daidalos AB (Originalarbete publicerat 1930).

Vygotskij, L. (1981). Psykologi och dialektik. (L-C. Hydén övers.) Malmö: Skogs kartografiska AB (Originalarbete publicerat 1933).

Åm, E. (1993). *Leken ur barnens perspektiv*. Borås: Natur och Kultur.

Öhman, J. & Sundberg, M. (2004). Rörelse i naturen – ett alternativt kroppsmöte. I Lundegård, I., Wickman, P-O. & Wohlin, A. (red.). *Utomhusdidaktik (s.171-186)*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Intervjufrågor

- 1 Tycker du om att vara ute här på gården?
- 2 Hur ser det ut ute på gården?
Vad finns det för grejer och platser att leka med?
- 3 Vad tycker du bäst om att göra?
Var gör du det?
- 4 Om alla sakerna var lediga vad skulle du vilja göra då?
- 5 Vilken är din favoritplats?
Är du där ofta?
Vad gör du där?
- 6 Vem brukar du leka med?
- 7 Finns det någon skillnad i vad flickor och pojkar gör?
Vad gör flickor?
Vad gör pojkar?
Skulle du vilja prova det? (det motsatta könets lek)
- 8 Finns det några förbjudna saker?
Varför är de förbjudna?
- 9 Vad är det bästa med gården?
Vad är det sämsta med gården?
Berätta mer! Förklara!
- 10 Vill du berätta något mer om eran gård?

Bilaga 2

Hej alla föräldrar.

Vi är två lärarstuderande från högskolan i Borås som heter Sanna Aho och Monica Gustafsson. Vi gör nu vårt avslutande examensarbete.

Vistelsen på gården är en stor del av barnens dag på förskolan. Syftet med vår studie är att undersöka barns lek på utegården och hur barnen använder den. Vi vill observera och intervjua barnen om deras tankar och favoritplatser i uteleken.

Vi vill därför be om tillåtelse att ert barn får delta i de intervjuer och observationer som vi kommer att genomföra. När vi skriver vårt arbete kommer alla uppgifter att behandlas konfidentiellt, vilket innebär att varken förskolans eller barnens namn kommer att finnas med i studien. Vi kommer också att fråga varje enskilt barn om de vill delta.

Vi ber er fylla i lappen och lämna in den till förskolan senast den 5 sep -08.

Tack på förhand med vänliga hälsningar

Monica Gustafsson tel. xxxx-xx xx xx
och
Sanna Aho tel. xxxx-xx xx xx

Jag godkänner att mitt barn får delta i studien

Jag godkänner inte att mitt barn får delta i studien

Barnets namn: _____